

PROSINEC

1897

FINIS! FINIS!

Strašlivý výkřik! Výkřik hrůzy! Výkřik údesu!
S observatoří všude vydán signál poplašný
a do všech končin světa mluná jiskra roznesla
zvěst příšernou: zem vymknula se z odvěkých svých drah
a jako šílená teď letí prázdným prostorem
do dálek neznámých. Kam? Kam? vstříc jaké záhubě?

Jak napadené mraveniště, shonem hemží se
a zmatkem povrch zblázněné, konfusní planety,
horečka strachu, očekávání a zoufalství,
děs blízké zkázy, hrůza katastrofy kvapící
teď lomcuje a zmítá lidským stádem zděšeným,
do jehož vřavy z dálky vyjí Yamy lační psi:
krev teplou cítí, s řetězů až budou puštěni,
krev kouřící se v těžkých ranách z otevřených cév,
z nichž lidské zvíře vykrváčí v křeči smrtelné.

Chrámů i trůnů otrásl se ve svých základech,
v solidně historických, feudálních základech,
a Strach, veliký komunista s čapkou bláznovou,
v ten zmatek zpívá dryáčnický vaudeville bratrství.
Z bran měst prchají zkáze ustrašené zástupy,
v zdech jejich pustých davy flagellantů táhnou jen
pod černými praporce Smrti triumfující,
ve přítmi pyšné gotiky kamenných katedrál,
pod hrdě vypjatými jejich klenbami,
kde v barvách starých mistrů hýří masa orgie,
na stupních oltářů a chladných dlažbách klekají
uštvaní strachem morovým a hrůzou šílení,
a ze svých kazatelen v bázeň jejich zvířecí
apostrof hromy fanatičtí kněží hřímají;
na rozích ulic opuštěných ženy prodajné
v bolestných křečích těla nabízejí nečistá

a přicházejí básníci, již lají buržoům,
v svých nespoutaných apostrofách hrdých, vášnivých
a vdoví groš svůj dávají těm smutným sestřím svým,
po krčmách bezstarostně hýří sešlí pijáci,
v nádheře zpustošené prázdných domů měšťáků,
v jich spižárnách a sklepích řadí smečky hladových,
ti vydědění, kteří nikdy s plných stolů nejedli
a bez smyslů teď ukájejí hlad svůj zvířecí;
s kathedr disputy a hádky vedou učené
o osudu a cílech hvězdy revoltující
bojovní augurové věd svých nedotknutelných,
rotačky chrlí potišťené plachty žurnálů
a na náměstích do zástupů děsem zmatených
za peníz vrhají je prodavači výmluvní,
na bursách spekulace rozpálená horečkou
své hubené a dlouhé prsty v zlatě potápí
a v parlamentů opuštěných, prázdných prostorách
a v palácích Justice stíny straší.

K neznámým
končinám cizích světů, k cizích sluncí soustavám
do volných prostorů a dálek bezejmenných hvězd,
jichž dráhy nikdo neměřil a neurčoval cíl,
ve vlastním centru silou rodící se puzena,
unáší ke konečné záhubě a zániku
na povrchu svém, odpoutaný atom prahmoty,
tu všecku pýchu Velikého Podmanitele,
pomníky hrdé tisícletých jeho snažení,
ty kyklopické stavby jeho kultur zaniklých
a celou zhuštěnou tu atmosféru ideí,
jež vlnily tím jepičím a směšným životem,
tu všecku moudrost Zarathustrů jeho nadšených
a všecku lásku Kristů, kteří za něj trpěli,
celý ten mikrokosmos potírání, zápasů,

a všecku velikost a pýchu jeho tragickou,
již prach vesmírem roznese po hvězdách vyhaslých.
Evropa mdlá a nervósní se krčí schoulena,
své břehy rozsápané bílá Skandinávie
zatíná křečovitě do hlubin vod půlnočních,
Svět Nový nehybně jak obrovitý mrtvý trup

v tmách leží mezi dvěma oceany pustými
a k hvězdám zářícím Afrika černá obrací
svých velkých jezer oči ztrnulé a vyhaslé,
kde bloudí němá stáda slonů melancholických,
kteří své vážné hlavy udiveně zvedají
k velikým světlům měsíců a planet neznámých, —

Na věži venku odbíjela druhá s půlnoci . . .
Nad zasněženou krajinou, jež v tmách se vlnila
k uhaslých obzorů svých rozptýleným liniím,
nádherný Pollux, Castor, Orion a Plejady
zářily klidně z tajuplných dálek svých . . .

KAREL B. HÁJEK.

D VĚ ŽENY. — NAPSAL V. OTOMAR. — III.

Střelnice má své jméno patrně od svátečních Nimrodů. Dnešního dne však tam nikdo nestřílí. Ve krásném domku, upraveném jako hostinec, je veliký sál, ve kterém letního času na výletech se tančí.

Od města ke Střelnici jde se nejprve po lukách podél řeky, pak se projde hájem a stromořadím, na jehož konci kyne Střelnice, obklopena stromy ze všech stran. Stojí totiž v krásném lesíku, který pouze na blízkou stavení pozměněn je v park. Dále střídají se na zeleném pažitu vysoké břízy, duby jedle.

Toto místo zdá se být stvořeno k tomu, aby člověka odpoutalo od ruchu města a malicherného shonu. Ve všední dny je tu dokonalá samota. A již cesta ke Střelnici, tím vysokým stromořadím lipovým postačí, aby tělo pookřálo a duch se povznesl.

Konečně je to místo, ke kterému se víže tolik vzpomínek všech, kteří kdys žili a byli mladí, že každý, kdo sem přichází opětně, vrací se tam s toužou úctou ke své minulosti, jako poutník v místa posvěcená dávnými osobami a skutky.

Jsouť místa posvátná téměř (ač každému jiná), třeba nebyla svěřena církví, kde se cítíme v jiném ovzduší a jinými být.

Tato Střelnice mnohému snad byla naprosto lhostejnou, ale Václav, když po obědě druhého dne se tam chystal, v duchu si byl vědom, že tam zas něco zvláštního prožije. Proto byl ve-

lice neklidný a nepokoj jeho se zvyšoval tím, že nebe se zamračilo a počalo poprchávat.

S odvahou vydal se na cestu. Cili snad již vyšla a tedy ji dohoní.

Šel dosti rychle, takže minul mnoho známých, s ní však se nesešel. Náhle však počlo silně pršet a mnoho výletníků vrátilo se do města. Cesta podél vody stala se neschůdnou a Václav stěží ji přešel. Když octl se na lepší cestě v háji, byl úplně sám. Déšť sice ustál, ale jak se zdálo, bylo po výletu.

»Nuže,« řekl si Václav, »já půjdu přece.«

A šel. Bylo po lijáku, nicméně drobounké kapky stále padaly na zem.

Ale tu se již octl v stromořadí a za krátko Střelnice pohostinsky jej pojala ve svůj útulný sál.

Ku svému podivu našel tam společnost dosti četnou. Jakýsi sbor hudebníků ladil své nástroje a za chvíli zavířil sálem taneční rej.

Václav seděl dosti dlouho u stolu, trpělivým okem sleduje tančící párky, když octli se v místnosti noví hosté, totiž Jula se dvěma slečnami a z nich jednou byla — Vilma.

»To je můj přítel«, představoval po chvíli Václava dámám, »a to slečna Vilma K., to její přítelkyně, má sestřenice.«

Václav se začervenal a nevěděl co říci.

Zasedli k jednomu stolu a za chvíli se seznámili.

Pak poklonil se Vilmě a vmísil se s ní v taneční vír.

Hráli valčík; jej však zaměstnávala stále táž myšlénka: je-li to možná, aby ona, ta čarodějka, která včera unesla jej až do oblak, dnes spočívala v jeho náručí.

Přitiskl ji vroucně na svá prsa, aby se přesvědčil o skutečnosti a hlava se mu zatočila.

Byla tak prostá, tak jednoduchá — a přec jen čarodějka. Cítil to svou krví, všemi nervy svými. Byl by tančil s ní bez ustání, ačkoliv málo kdy promluvila a jen jako by usínala v tichém opojení na jeho prsou. Chtěl navázat rozhovor s ní mezi jednotlivými tanci, ale veselé bouřící množství ostatních jej vyrušovalo a činilo roztržitým. Nevěděl, o čem s ní mluvit. Ano, říci jí, že jest opojen. V ní jest umění; ona jest opojení samo. On je tak všední . . .

Pak blížícím se večerem oznamoval Jula, že slečny půjdou domů.

»Tedy pojďme«, řekl Václav poněkud ukvapeně. »Dovolíte?« obrátil se pojednou k slečnám.

Přikývly, že s největší radostí.

Jíti domů zdá se býti tou nejjednodušší věcí na světě. Po výletu však, kdy mnohý mnoho zkusil, bylo tomu jinak.

Jula se svou sestřenkou šel poněkud rychleji napřed a tak se stalo, že Vilma s Václavem šli do města sami.

Když vyšli ze sálu — »Pohleďte«, pravil, »jak zapadá slunce«.

Nevysoko nad obzorem, právě mezi dvěma mraky, jakoby veliký granátový šperk visel v draperiích, krvavým požárem hořelo slunce.

Tato veliká hvězda, jejížto paprsky bolely v očích, byla jediným bodem obzoru, který poutal na sebe pohled.

Obzor ten byl širý, neboť Střelnice stála na malém návrší, s jehož volného svahu v dálku splývala vysoká alej, právě k západu, k slunci, na okamžik vystouplému z mračen; obzor zachmuřený šedivým příkrovem nebes nad zemí, která v paprscích slunce ozářena na krátkou chvíli, zjevila se do velikých dálek v ostrých konturách a plna nejjemnějších detailů.

Tam vystoupily věže města! Tam vidět každý stromek v lesíku; tam zablýskla voda! tam zavlnily se hory!

A slunce zmizelo. Ponořilo se do spodního mraku, jakoby granátový šperk zapadl v záhyb

draperií; ještě nekleslo pod obzor, a již počalo se stmívat.

»Přála bych si mít orlí zrak«, pravila Vilma, tisknoucí ruce na své oslněné oči.

»Nesmíme se dívat bohu ve tvář«, podotkl Václav. »Nezdržujme se však dlouho a pojďme.«

»Počkejte,« pravila Vilma, »jenom okamžik . . . Pojďme«.

Dali se na cestu ztemnělou alejí mlčky a rychle.

»Na co myslíte?« tázal se jí s úsměvem Václav, pozoruje její lehce schýlenou hlavu.

»Chcete to vědět?« zeptala se, rozjasnivši náhle svůj obličej. »Myslím ještě na to, jak zapadlo nám slunce; vidím je vlastně ještě před sebou. Pro mne je to událost.«

»Neviděla jste nikdy cos podobného?« ozval se Václav s trochou soustrasti.

»Snad kolikrát. Ale dnes — dnes takové divadlo má pro mne hluboký význam.«

»To je možné,« snažil se vysvětlovat Václav, »kdo by se mohl nadít; celé odpoledne přšelo; a najednou večer —«

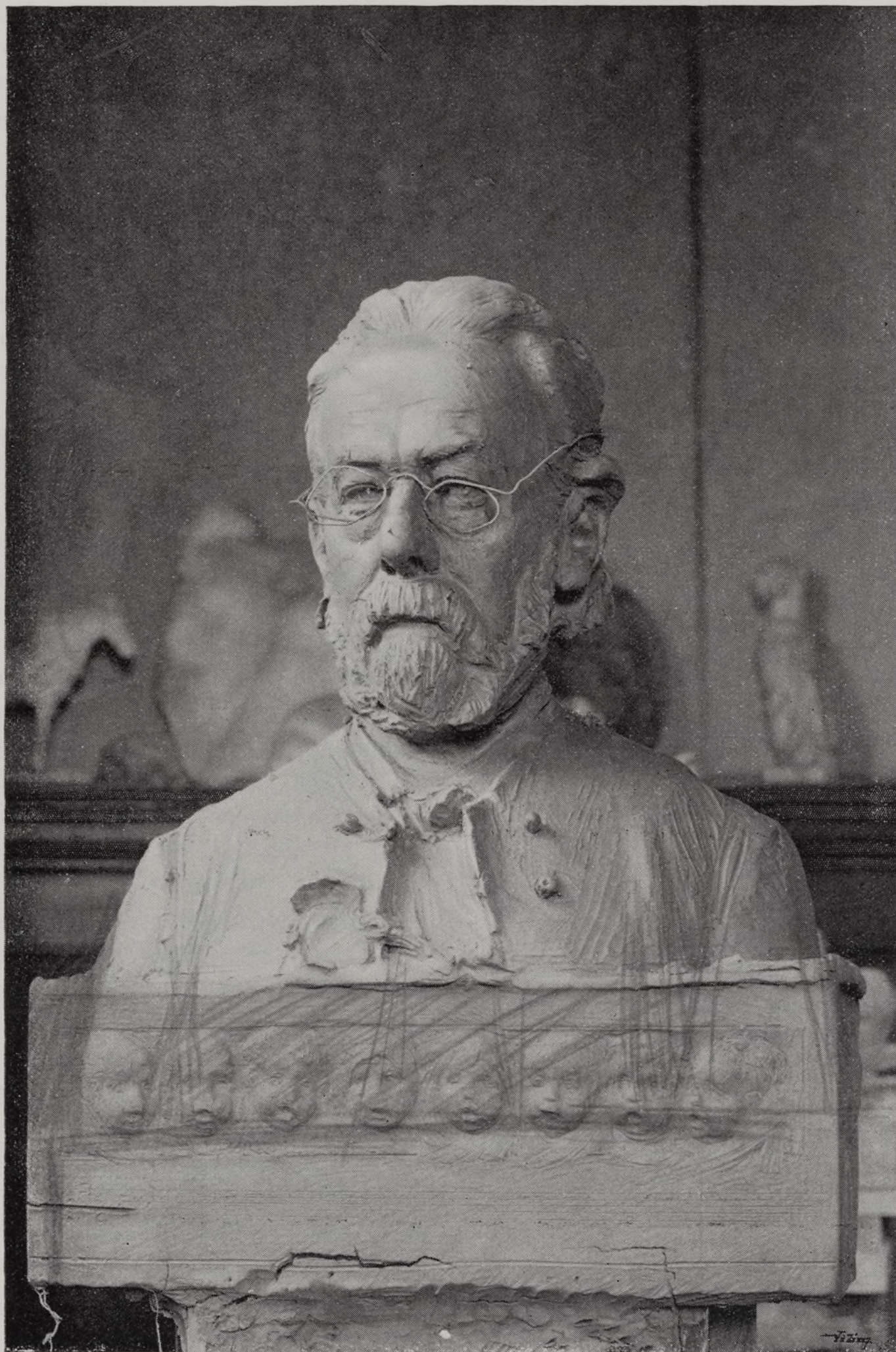
»Najednou, když my jsme vyšli,« vpadla do řeči. — »Věříte v takovouto mluvu nebes? Víte-li, že nejmenší události mají k nám vztah? Že jsou jistá poselství nekonečna; vidiny neznámých končin, obrazy na prahu tajemství? Nedovedu vám to tak říci, jak to jasně cítím; nejsem žádný Maeterlinck. A přece má pravdu on, když mluví.«

»Já vám již rozumím«, váhavě pronesl Václav. »Ten obraz, který se vám vtiskl do duše, jest vám nějakou věstí. Jste trochu pověřčiva, slečno, pravda-li?«

»Budiž, posuzujte si mne jakkoli«, obrátila k němu své tmavé zřítelnice, »řeknu vám, jak já se dívám do světa: zamračené nebe — minulost; zamračené nebe — budoucnost. A jen jeden světlý okamžik mezi nimi -- jediný — takový jest význam oné chvíle.«

»Ne, jaká vy jste —« zasmál se Václav.

»Vaše mládí«, pokračoval najednou vážně, »to přece nemohlo nijak podobat se zachmuřenému nebi. Poměry, které vám umožnily stát se virtuoskou, nemohly býti tak špatny. A co se budoucnosti týče: do budoucnosti arci nevidím, ale nebudeme přece pessimisty, slečno? To se dnes již přežilo.«

J. V. MYSLBEK.

SKIZZA POPRSÍ B. SMETANY.

J. V. MYSLBEK.

»Dovolte«, pravila Vilma, »abych vám odporovala. Moje poměry vám asi nejsou známy. Abych se přiznala, jsou takové, že si jiných ani nepřejí. Je to však jen tím, že jsem jim uvykla. Zemřela mi matka a můj otec je rád, když večery ztrávíme spolu, on při pianě a já jej doprovázím. Zpíváme také někdy. Hudba mi však nemohla nahradit lásku matčinu. A pak otevřela mi nové brány do odlehlých, dalekých krajin — v oblast umění. A ta jest příliš veliká pro mne«.

»Tu s vámi souhlasím«, pronesl přesvědčivě, »neboť i já začal s houslemi. Ale pak jsem se také vzdal — víte, té cesty dál. Nechtělo se mi jít tam, kde se teprv začíná«.

»Ano«, řekla snivě, »tam se teprv začíná, za těmi branami. Ale já se odvážila a byla jsem šťastna, věříte-li?«

»Tam v akademii hrála jste velice krásně.«

Usmála se. »To se vám líbilo? Bylo to však poprvé a tuším naposled.«

»Neměla byste nás opouštět.«

»Chtěla bych ještě jednou. Ale nevím, snad k tomu nedojde. Víte, ani Schumann, ani Chopin mne víc nerozechvívají jako dřív. Ale Beethoven, toho bych chtěla zde mít! Ten má křídla, veliký, veliký Beethoven! Jak on vás uchopí . . . věřte, že letíte až do nebes.«

»Jak byste nebyla šťastna!« zvolal, pozoruje její nadšení.

»Jsem ráda, že mne necháte se vymluvit. Je mi jaksi tak volně; snad proto, že jsme venku. Ne, ty stromy, jestli nás poslouchají! Věřte, mne

vždy nudily tu suché a »vřelé« hovory o umění. Jsem v tom ohledu docela sama. Jsem samotářka, věříte-li? Dělán si při tom, co chci. A nade vše jsem spokojena se svým osudem a každý den zaň Pánubohu děkuju, že mne stvořil ženou.«

»Jak?« užasl Václav, »vás docela nic netíží poroba žen?«

»Nevím nic o ní«, řekla spokojeně. »Představte si, jak často kleknu a modlím se: »Bože, v tom světě, kde milliony se hubí válkami, žalári a násilím, v tom světě vražd a zápasů, mozolů a krve, mezi těmi, které jsi obětoval, aby sklonily své šíje pod jho mužů a které jsi poslal do světa, tygřice, aby zadávaly štěstí mužů a rozvrátily celé říše; mezi těmi, které necháš chodit v potu tváří ve prachu fabrik a hynout v doupatech; mezi nimi, jež úpí a tančí, klesají a vládnu, — jedinou mne jsi zachoval v přístavu míru. Z daleka doléhá ke mně vlnobití moře lidských vášní. Jen někdy večer při teskných melodiích klavíru chvějí se mé nervy bolestí davů. Nechal jsi mne růsti, tichou květinu kdes opodál a jenom bouřlivé větry zachví mnou v posledním tažení, aby zemřely mi u nohou.«

»To jest vaše modlitba?«

»Ano, ano. Hledte, nic nemám z toho širého světa (opsala rukou veliký oblouk), ale já také z něho nic nechci mít. Pro mne jest jen jediný ten, kdo mi dává, život, ať jej jmenují jakkoli, Bůh. Mluvívám s ním často, neboť stále ozývá se mi v srdci. Nepotřebuji ani úřadů, ani peněz,

J. V. MYSLBEK.

ani muže, potřebuji býti jen s Ním. Když někdy se stane, že na něj zapomenu, někdy celé měsíce... Někdy dlouho to trvá, než promluví. Ale pak... zas přijde taková svatá chvíle«... a sepjala ruce.

»Nejsem vám divná?« pravila tiše po chvíli.

»Ne«, řekl zkrátka.

»Ale snad vás nudím? Buďte tak upřímným, jako já.«

»Byl jsem vždy upřímným«, řekl prostě Václav.

Nemoha pak potlačiti jistou zvědavost, zeptal se náhle: »A vy, slečno, když stojíte tak opodál celého lidstva, řekněte mi, máte vy lidi ráda?«

»Mám je při tom velice ráda«, odvětila, »a snad právě proto, že žiju jim opodál.«

»To já zase«, pronášel Václav trochu váhavě, »bych o sobě nemohl říci. Také jsem jinak vyrostl než vy, slečno. Všechno mám na světě rád, květiny i zvířata, lesy a hory, slunce a hvězdy, jenom lidí nemohu, nemohu mít rád. Kolikrát jsem se nutil, přemlouval, vyčítal si — nic nebylo platno. Nikdo také mne lásce k bližnímu nenaučil. Již dávno by mne byl omrzl život, neboť schází v něm to, co mají ostatní lidé. Já neříkám, že lidi nenávidím. To ne. Jsou mi však lhostejní, nerozehřívají mne a nenadchnou. Omlouvám chyby jejich i slabosti; vysvětluji si všechnu jejich tak zvanou šlechtnost a vznešenost; konečně i vrah a zločinec mi je člověk. Ale nikdo mi není bližním. Jsem na to již tak zvyklý! A někdy, snad jednou za rok, mrzí mne to přec.«

»To jste asi mnoho vytrpěl«, řekla soucitně Vilma, »dle všeho mnoho jste ve světě žil a s lidmi se stýkal. Snad jste také mnoho očekával. Jedním slovem — sklamání.«

»Na něčem jsem se však ustanovil«, řekl Václav, aby splatil důvěrnost.

»A co to má být? ptala se zvědavě.

»To jest, že se ožením«, pronesl pevně.

»Ah«, pravila s netajeným překvapením.

»Ano«, zpovídal se Václav, »já pochopuji, že mnoho rozervanosti a podivínství lze vyléčiti manželstvím. Já nevidím v životě ty problémy, které v něm spatřuje dnes mládež a mnozí moji známí. Jsme-li silni, je potřeba stále napínat naše síly. Nuda a přesycenost vedou k omrzlosti života. Když se ožením, budu snad mít více starostí, ale ty právě rozeženou ty zbytečné problémy a přehánky nezaměstnaného mozku.«

»Vy jste vzácný muž, pane Krůle«, řekla Vilma s lehkým úsměvem. »V naší době mladí páni takto nemluví. Vždyť je znáte dobře, kandidáty staromládenectví. Konečně — proti chuti žádný disputat.«

»Tak jsem se již jednou rozhodl. To jest hotovo«, energicky pronesl Václav.

»A kdo jest ona šťastná — vyvolená?« zeptala se Vilma.

»Cili Dvořáková, snad ji znáte«, s důvěrou zněla odpověď.

»Ah, jen tak trochu.«

Chvíli šli mlčky vedle sebe. Alej měli již za sebou a blížili se k háji. Snivá, jemná nálada letní noci je ovládla. Za nimi šli jiní ze Střelnice a před nimi dosti daleko kráčel Jula se svou společnicí.

»Vaším cílem je přece také manželství, slečno«, obrátil se po chvíli Václav k Vilmě.

»Nikoli«, zavrtěla hlavou, »to není mým cílem. Naopak — svoboda, co největší svoboda, ta je mým cílem.«

»To je zvláštní«, podivil se.

»Co je na tom zvláštního?« pronesla ostře. »Myslíte snad, že se přetvářím, nebo říkám to, co ostatní — než se vdají? Do kláštera nepůjdu, to vězte. Svoboda je nejvyšší meta člověka.«

»Vy tedy, slečno, náležíte k těm novým, emancipovaným ženám? Chcete existovat bez muže?« s podivem řekl Václav.

»Nuže, já vám to vysvětlím, jen mi dobře rozumějte«, důtklivě mluvila Vilma. »Hleďte, předně již Písmo pronáší zásady vyšší lásky, milovat všechny lidi. Řekněte: možno milovat jen jednoho člověka? Konečně — kdyby se našel! Ale dnešní muži nejsou ani rytíři, ani bardy. Těžko vybírat mezi nimi. A já, takové poletavé ptáče! Taková cikánka, která miluje celý svět.«

Tu se jí podíval v oči, které při stmělé záři večera byly neobyčejně velky a plny lesku.

»Carmen!« vykřikl v náhlém záchvatu.

»Ano, jsem Carmen«, pravila horoucně, »právě tak jako každá žena jí jest. Nejsem však ta, již popsal Mérimée. V této Carmen jest ještě jedna bytost, o které ta první neví. Ta divná, divná... čtoucí ve hvězdách a z linií ruky, z jisker plamenů a z pohledů očí. Ta, která řekla v noci, když s ní byl don José: Zab mne, nemám tě ráda.«

»Jak jste jen přišla na tuto scenu!« žasl Václav.

»Poslyšte«, pravila dojata, »v těch slovech je poslední a nejvyšší záblesk lásky. Říká: nemám tě ráda a srdce volá: stiš můj tlukot svou dýkou, jen ty, jen ty! Možno si myslet větší lásku?«

»Vy jste věru se zamilovala do Carmen«, zasmál se Václav.

»Ano, ano«, řekla zádumčivě. »Já, já, která čtu ze všech nejraději Verlaina, poněvadž jeho slova jsou mohutná při své prostotě a verš plný hudby; já, která mám pověst výstřední dívky — — ačkoli žiju jako Popelka . . . miluji to snědé cikánské dítě.«

»My ženy jsme velice nešťastny; to my dobře víme a nikdo to nepřemění. Potřebí jen jednou do divadla jít, když dávají dobrý kus. Před tím smích a žert a hovor o modě; sem tam pyšný sklon hlavy na pozdrav pánů. A tu zavane cosi z jeviště a duše se zachvěje . . . Ty tam všechny cetky a líčidla a barvy a mody. Truchlivý stín přeletí čelo. Kde je ten, jenž nás miluje a kterého lze milovat? Vy to víte, co se o vás mezi námi soudí. Vaše úřady, zaměstnání, hrdost a statečnost vzbuzují jen úsměv nebo závist. Ale to srdečné, vroucí, požehnané, upřímné štěstí — to není ve vaší moci. Připoutáme se k vám a zvykáme. Ale přijdou chvíle a kdyby přišla jediná, když slzav zatopí naše oči a srdce zaplaví smutek: ten život, který jsme obdrželi vámi, zdali jest opravdu hoden, aby byl prožit? Ne, ne, nedovedu si představit, jak ostatní ženy tak mohou existovat.«

»Podle všeho«, zvolna a přesvědčivě pronášel Václav, »budto jste nikdy mužův nepoznala, nebo jste byla sklamána. Snad vaše požadavky jsou přílišny — —«

»Ne, to také není to«, odpovídala. »Já konečně vím, že bych dovedla mít někoho ráda, jako sestra bratra; dovedla bych s ním i žít. Ale to všechno by musilo přijít ne od oltáře. To by musilo být nějaké vyšší spojení. Kdybych já dovedla jen trochu se vyjádřit! V mé mysli však žije představa jakás. Neurčitá a přece jen vím o ní. Já však se jí bojím se poddat. Mně to připadá jako nějaký zvláštní sen.«

»Kdybych vám jen rozuměl!« s lítostí povzdechl Václav. »Já jsem nikdy v neurčitém si neliboval. U mne bylo vše jasné. Jedenkrát líbila

se mi jedna slečna a ta byla zvláštní. Nesmíš dlouho mi zůstat záhadou, pravil jsem si. Byla trochu koketou a tu jsem chtěl vědět, má-li mne ráda. Jeden večer tak mne to napadlo, že s ní promluví. Statečně šel jsem do ulice, kde bydlila. Její otec měl dům a byl nějakým ředitelem, či co. Chodím před vraty a čekám.

Ona nepřichází. Po delším očekávání zmocní se mne odvaha. Jdu do domu a chodbou ku předu. Hledám domovníka. Našel jsem dveře a na nich přečetl nápis. Bylo to jméno jejího otce. Rázem byla zmužilost moje pryč a rychle po špičkách vyběhl jsem ven. Za mnou kdos otevřel vrata. Viděl jsem zahalenou dívčí postavu ve světle lucerny. Vrhhl jsem se za ní. Obrátila se; musila mne poznat; spěchala však dál. Ubíhala v pravém toho slova smyslu přede mnou. Prchala tak, že jsem ji nedohonil. Potom jsem však ji potkal s jedním svým známým a bavila se s ním velmi dobře. Psal jsem jí, aby přišla do plesu. Žádná odpověď.«

»A nepřišla?«

»Přišla, tančila však — s ním. Tu jsem se jí poklonil a jakoby kámen mi spadl se srdce, tak mi bylo dobře.«

»Nu, vy jste praktický člověk«, řekla Vilma.

Tu přiblížili se k řece, kde cesta po pěšině byla nebezpečná. Václav podal Vilmě rámě a vedl ji opatrně po břehu. Náhle se zastavil.

Na nebi, z bílých oblak vynořil se právě měsíc a po řece, ztemnělé stíny stromoví na obou březích, rozlil se stříbrný dlouhý svit.

»Hle, to jest obraz, jaké maluje Douzette«, zvolal v obdivu.

Vilma, zaujata krásným pohledem na večerní krajinu, nepromluvila ani slova. Tu Václav upadl v tiché snění, jež trvalo jediný okamžik.

Tenkrát v sále, když Vilma hrála, co se mu zdálo? Že jest vysoko, vysoko a ženu má po svém boku. A měsíc svítí v jezero, které se čerí pod nimi . . . Bylo třeba jen obejmout v pásu tuto družku a sen změnil se v skutečnost.

»Jaká to čarodějka, jaká to kouzelnice!« křikl v něm rozum.

Zachvěl se a vzpamatoval. Ano, s ní jest opojení. Ona jest umění samo! Vyprostil zlehka své rámě. Nebezpečí již minulo. Pěšina dál byla dobrá.

(Příště dále.)

J. HOLUB.

KDYŽ LISTÍ PADÁ.

M. ALEŠ.

SKIZZA.

Z KNIHY: »SRDCEM I KOSMEM.«

NALADĚNÍ.

Na samotách, kde voda stojatá
až po obzor, jen mračny objata,
se prostírala rašelinou v dál,
strom podivný mé zraky upoutal.

Smrk starý, blesky rozbitý to čněl
a vlastní stín, jak brod jej obrážel,
si střežil žárliv s malé výšiny,
sám stín jsa přísný prostřed pustiny.

Bych z blízka zřel jej, zvěře pěšinou
jsem stoupal v klestu, černou slatinou,
jat dojmem síly, kterou jevil strom,
jejž nesehnul ni jekot vln, ni hrom.

Jak udiven jsem v posled patřil naň!
Uprostřed květin zvedal svěží skrání,
když mrákoty, již prostor mi ho kryl,
jsem před zraky jej svými pozbavil!

Ptač nevšední mu z nader vzletěla
v třtin pole stlumit spějíc ztemnělá
žár barev na své bystré peruti,
a zástup včel tu vířil v pohnutí.

A stínem vál tu prašných květů dech
a sladkým dojmem plnil měkký břeh,
kam pro houští jsem nesměl vkročit dál.
Jak nad životem vítěz strom tu stál!

Ta vzpomínka teď vrací se mi z cest
a v prsou mých cos jako síla jest:
kol vidím kalný, všední život ves
a v nitru hrdost, mízu, písni ples.

RUDÝ PRAPOR.

Hluk spurných zástupu je slyšet, jež se valí
do dějů budoucích pod rudým praporem,
a brzo bude hřmít kol valným prostorem
vzdor jejich příšerný jak vlny po úskalí.

Jdou jako černá msta: před nimi v prach se zřítí
co stěží budoval kdy pokrok nadlidský,
jak bílou Akropol a kámen parický,
jejž tesal Feidias, msta mohla zahladiti.

Před branou Rómy Lev svým zaslzeným slovem
zbraň kdysi odrazil, již mával Attila:
zda není úcty dnes, jež by se svítla,
ni tolik uznání ve pomsty žehu novém?

Proč v takých tušeních náš věk se v konec chýlí?
Na vraždou zdrcené a zdravé národy
na krátko červánky se snesly svobody
a tužbou dětinnou jsme přec je pozdravili!

Ach, v bouři shasly zas, neb silným pouze v zlobě
jest člověk posud přec a v lásce nikoli,
a v bázni o svou moc zas vždy si vyvolí
hněv, který dráždí hněv, až vyvolá ho sobě!

Tož hesly zbylo zas nám živiti se z hladu
po blahu neznámém, a luštiti svůj děj
chce mečem člověk zas, jenž stokrát sklamal jej,
a rudým praporem chce rozbít svoji vádu?

Ó chvalno tak je přec ke hrobům, ty kde kvílíš
dnes, Evrópo, vést smrt! Nuž ať se rozpíná
ten prapor červený, jenž barvou vzpomíná
na srdce málo zas a za to na krev příliš!

VYZNÁNÍ.

Co kdy jsem snil, vždy poctivě jsem cítil,
a mísiv sny své poesie duhou
jsem dosti měl, že jsem jich perut chytíl.

Vždy jsem se bránil býti vkusu sluhou,
a nemrzí mne, že jak vítěz štěstí
jsem nespjal k vozu slávy rukou tuhou.

Chci dlaň mít vřelou, a mou není hanou,
že tak jich málo stisklo mi ji v žití,
a sval že nemám, který splácí ranou.

Vždyť v žití cíl sám člověk může jíti

Neb k smíchu mi, kdo drží pevnou pěstí
svou otěž v ryku vřavy, jiným pálí
jak dáblu svíčku, jen když musí v scestí.

To neblaží, být na vrchole chvály!
Kde neznali mne, rád jsem všem šel stranou,
a klid můj se mnou na ně patřil z dáli.

BENEŠ GRÜN WALD.

KOMEDIE. — MONOLOGY UBOHÉHO ČLOVĚKA. — NAPSAL KAREL ENGELMÜLLER.

Nemohu nijak pracovat. Chodím na výlety, vyjdu ráno, když město ještě spí, jdu tiše, takřka po špičkách ulic, abych nikoho nevzbudil, aby na mne nikdo nemohl zavolat: počkej, půjdu s tebou . . .

A za hodinu, dvě, jsem pod jásavým nebem, v čisté panenské zeleni, v objetí svůdné krásy přírody. Ležím někde v širokých, rozlehlých lukách, zahrabán v kvetoucí louce a sním při zpěvu skřivanů, v chřestotu cvrčků, v cvakavém hrkotu žab.

A je mi tak volno!

Bože můj, jsem zase jednou spokojen, klidný, děkuji ti z hloubi duše za to velké dobrodiní. Málo kdo ví, co je v tom kouzla, býti tak sám, samotinký pod tím širým božím nebem bez konce, čistým, průhledným, bez mráček, sám se svými myšlénkami, se svým štěstím, bolestí či nevýslovnou touhou. Ah, člověk je pak tak malý, maličký proti té nekonečnosti nebes, proti tomu moři vlnící se trávy a ty jeho city, pýcha i pokora, tak malicherny, zbytečny, hloupy, k smíchu. Je to právě tak, jakoby si tu ta mšice, která mi sedla na ruku, něco o sobě myslila, jakoby měla nějaké plány do budoucna, nějaké vyšší cíle.

Co s nimi? Co znamená těch pár záchvěvů něčí duše, těch pár slz a bolestných zaštkání?!

Hehe, opravdu je to k smíchu!

Ležím na zádech, ve vůni materiďdoušky, pod dohledem modrých oček pomněnek a dívám se v ty neznámé světy nade mnou, v tu nekonečnou modř, v úzkosti o to svoje Já i s radostí, že to Já nic, ale pranic neznamená.

A tak si myslím, co je proti té nekonečnosti, ohromnosti cizích neznámých těch světů, vůči tomu odvěkému kolotání, přetváření se, vzrůstání a odumírání něčí hřích či dobrý skutek, co o jeden život více či méně?! Je to, jako když tu jedno stéblo trávy vytrhnu — kolem ticho, slunce směje se dále, nikdo mne nezakřik', nikde žádný mrak, blesk, hrom — všecko jako dříve. A přece o jedno stéblo trávy v louce mín . . .

Zapálíme si cigaretu a budeme hodně šťastni.

Čím jste mi nyní luzné večery rozkvetlé Abbazie, parfumovaná korsa lázeňských míst, útulné půvaby nádherných vil, stopených někde v omamné vůně zahrad na východě? Čím?!

Postačí mi zázrak nekonečného nebe a hladina melancholických polí a luk —

Je mi tak teplounko kolem srdce, tak hezky v hlavě — Slavnostně teď otevírám tabernakulum své lásky, pokorně padám na kolena a zpívám: veselme se, alleluja!

Tiše a vroucně vzpomínám.

NÁVRH NA PLAKÁT.

HESLO: HIC RHODUS HIC SALTA.

Přišla opět ticho, jako zázrakem a mám jí plnou duši. Zjevila se mi opět v celé své mystérii krásy, čistoty a svatosti. Skoro jsem se již těšil, až mne zase sama cele ovládne, až zapudí všechny ostatní dojmy a rozechvěné mé nervy uklidní a mírně, jemně jen napne nevýslovnou touhou po své krásě . . .

Dočkal jsem se!

Bylo to takové uvědomělé a schválně odříkání, ne, že by mi překážela, ale — tak — takový málomyslný strach mi našeptával, abych neposvkrnil nijak její památku. Nevyčítám si nijak, že jsem o čistou její bytost skoro celý měsíc ve vzpomínkách ani nezavadil! Hodilo se mi úplně, že byla a je dosud venku, zatopena někde vůní modravých lesů, pozlacena na výsluní pasek, obklopena motýli a květy, zatím co duši mojí táhla jedna z těch »známých« bouří . . .

Mám tak rád tu svou Žošku! Mám radost, že se mi nijak tajně a s bolestně rozechvělými očima nevlížila do těch mých smutných nedávných dnů. Snad přece jednou, jedenkrát?! Nu což!

Ostatně, jaké pak smutné dni?! Hehe, bláznovství, v němž jsem hrál konec konců, nejpitomější úlohu! Vody se teď nade vším zavřely a po mně zbyla tam dole asi hrozně ubohá vzpomínka . . . Ale nebyla to naivnost, slabost,

vím, že něco ve mně stále vítězilo, něco ve mně bouřilo v každé chvíli pokušení . . .

Má Žoška!

Takové dítě ještě, s velikýma očima, hladkým, bílým čelem, s dvěma dlouhými zlatými copy. Čistá, bílá duše. Není v ní nic hledaného, odkoukaného, uměle vypěstovaného. Prostá, hluboká, zázračná krása. Stačí, jen se dívat a poslouchat ty pohádky její korálových rtů. A dovede vám srdce zastavit jediným pohledem, rozehrát celičkou bytost jediným tichým slovem. Je vám někdy až líto, že jí tolik světlé radosti odletělo od rtů, že si nedovedla uschovat ta slova, tu dojemnou, upřímnou zpověď na světlejší chvíli . . .

Zvláštní opak, ta má Žoška, všech těch, které kdysi opíjely můj mozek svou rafinovaností, svým satanismem svůdnosti, svým žářem a kouzlem, které hravě vítězily svými intrikami, hltavě roztrhávaly vymodlené sny na maličké cáry a zanechávaly mne pak neukojeného, rozháraného a ještě se — cudně usmívaly.

Zhnusilo se mi celé to divadlo, ta všechna hrůzná dramata svíjejících se duší, mučených navzájem, trhajících svoje nervy, unavujících se k smrti.

K čemu to všechno?

Chci a toužím po prostém, nepadělaném štěstí! Našel jsem lásku, oddané, čisté, dobré dítě.

Našel jsem ji uprostřed nádhery květů a tíží vůní rozhýřeného jara Chodím po cestách, kudy jsme chodívali, sedám na lavičky, kde jsme sedávali.

A pomyslete! Má milá i psát se mi dosud bojí. Nesmí prý ještě nikomu na celíčkém světě! V tom je tolik dětství, nechápete, co je v tom dětství a jakou jsem měl upřímnou radost, když mi zašeptala, že, chci-li ji mít rád, budu musit dlouho, dlouho čekat, až se zase na podzim vrátí a uteče ke mně tajně od své babičky.

Ale vytrvám-li, ptala se, nezapomenu-li?!

Ach jak chutná člověku ta chvílka štěstí!

Loudám se znovu v širé krajině, chodím odlehlými cestami, zatoulávám se až do lesa — vábícího svými měkkými stíny, pročárkovanými bělavou korou bříz.

Odpočívám na mechu a dívám se prořídrou spletnicí větvoví na plující bílé, svítivé vločky beránků v čisté, průhledné modři nebes.

Baví mne to chvíli, jak se jednotlivé ty chomáče rozplývají, trhají, splývají do sebe, tvoří bizarní, směšné formy a zcelené plují zase dále, ztrácejíce ze svých okrajů kusy kraje, rozplývající se jako bílá pára . . . Jak mrak připluje těžký, ale protrhaný, a nemotornými ústy chce vysát všechnu tu pěnu —

A zase svítí čisté modré nebe —

Zapomínám na sebe a v myšlénkách letím tam s těmi obláčky v závratné výši, do neznáma, dál a dále někam do věčnosti . . .

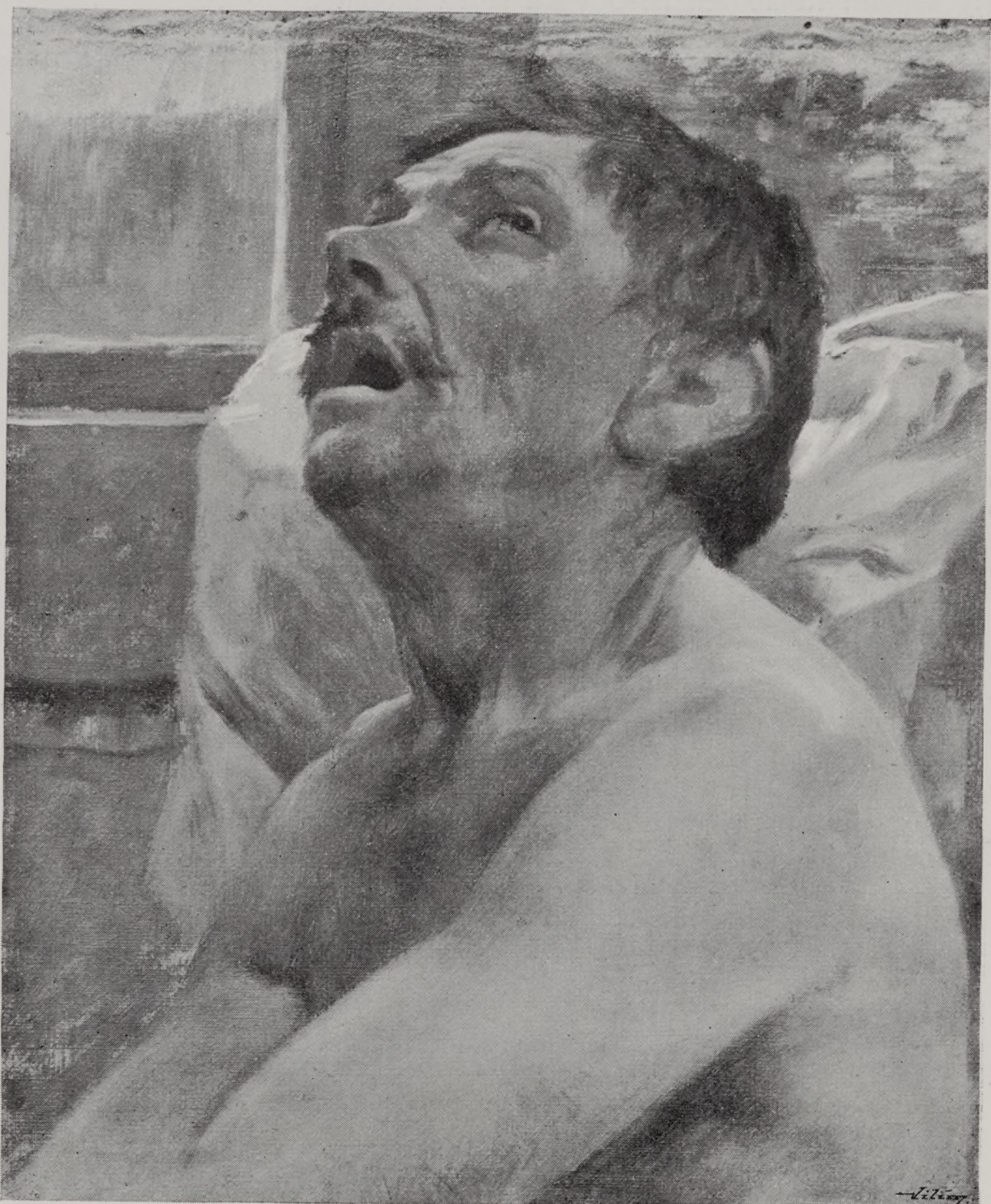
* * *

Má Žoško!

Nemohu jinak, musím na tě myslet, poslouchat

tě v duchu a procházet ve vzpomínkách vždy znovu a znovu všechny ty nezapomenutelné chvíle, jež si mi dosud dopřála . . . Zdá se mi, jakoby si se skláněla nad mou hlavou a dívala se mi do mých bláhových snů, jakoby bylo všude to ticho provanuto tvou přítomností, slyším tě, hledám, tak rád bych stiskl a zlíbal ty drahé tvoje ruce . . . Ale přecejsi mi mohla napsat aspoň dvě, tři slova! Přijde přece okamžik, kdy duše náhle se slábne tak silnou touhou, že odhodí rázem všechny předsudky a malicherné důvody stranou a provede svou . . . Čekám stále, i přes to, že's mi řekla, že mi o sobě nedáš ani slůvkem vědět!

Taková malá zkouška prý, hehe! — —

J. ŠPILAR.

STUDIE.

Zoufalá noc.

Tisíckrát jsem vstal a zase si lehl.

Chodím zběsile po pokoji, mnu si zimničně spánky a vrhám se opět do podušek a usedavě pláču. Taková nevýslovná bolest mne schvátila, rve se s mými nervy, duši mi škrtí a srdce zvolna z prsou vytrhává.

A vždy znovu a znovu slyším tu tichou, žalující a melancholickou píseň, která mne probudila, zašeptnula mi v ucho svou prostou, ale vášnivě smutnou melodii, přepadla a rozechvěla ustrašenou mou duši k zoufalství.

Co bude? Co se stane?!

Bořím hlavu do dlaní a horečně rozpálenými rty šeptám a blábolím nesouvislá slova modliteb a jako kletbu slyším přece bolestnou tu píseň, olupující mne o poslední zbytek rozumu. Jakoby se se mnou mazlila a chtěla se ke mně hodně, hodně blízko přituliti, šeptá mi stále táž slova,

trýzní mne, kamenuje a drtí u mne poslední záchvěvy rozvahy a klidu.

K čemu, proč právě tahle píseň? Bože můj, proč, proč? . . .

Neslyšel jsem ji už tak dlouho, ani nepamatuji, a dnes se ve mně ozvala, zachytila se mi v mozku a opakuje mi vytrvale, bolestně, dlouze a teskně, jako nekonečný litaniový refrain svá slova:

»Osířelo dítě o půl druhém létě . . .«

Uléhám znovu a znovu dívám se rozšířenýma, vyděšenýma očima do čiré tmy.

Začínám se báti —

Opravdu, zdá se mi teď, že mi tu píseň někdo tiše zpívá v pokoji, že sedí kdesi tam za umývadlem a dívá se na mne a smutně zpívá . . .

Milosrdný Bože!

Vzkřiknu a poslouchám.

Nic —

(Příště dále.)

ČERVNOVÝ DEN.

PRVNÍ KAPITOLA POVÍDKY »JAN ŘEHÁK« OD K. MAŠKA.

Vše živlo rázem. Čilým ruchem
byl setřen jara jemný pel
a lidský hlas, jenž pronik vzduchem
kol život běžný probouzel.
Tu na prah paní Řeháková
se z villy vynořila kdes,
z vnitř služebnictva zněla slova
a štěkáním se hlásil pes;
u hlohového stanul plotu
pak kočár s hostů dvojicí
a uvítání nastalo tu
dost upřimostí zářící.

»Toť hezké, že pan Hájek jednou
se odhodlal k nám zajeti
a naši villu neúhlednou
na vlastní oči viděti.
A Vilík! . . . roste, chvála bohu —
vždyť z něho bude hnedle pán . . .
a sotva uvěřiti mohu
že mladším o rok než náš Jan;
je silnější a mnohem větší . . .«
tak dál se šine frasí spád
a paní vede mezi řečí
své hosty do vnitř, posnídat.

Však po chvíli zas do zahrady
si vyšli hoši společně
tak poslechnuvše starých rady —
jdou podle sebe netečně.
Jan má prý hosta prováděti,
však v nesnázích mu vázne krok,
až spřátelení obou dětí
pak pes provedl, malý Brok.
S ním počla hra. »Jak se mu říká?
Co umí?« — Neumí prý nic. —
»Oh, u nás doma máme psíka,
ten umí kousků na tisíc.«

»Já budu Broka učit — honem
tam na trávník — kdo dřív je tam!«
Však Jeník ustrašeným tonem
těm smělym brání myšlenkám.
Tam na trávník se nesmí . . . »Cože?«
Nu — pošpinil by se tam šat
a sešlapala tráva . . . »Bože,
to doma smím si všude hrát!
Kde tedy dělá kotrmelce?«
Tu Jeník zcela překonán
na velikého toho smělce
otvírá oči dokořán.

Ó kozelce! Toť krásné vskutku
 cos takového uměti,
 však drahá mamka, k jeho smutku,
 té krásy nemá ponětí.
 A kdyby kdes je zkoušel v taji,
 tu nehodu má zajistě
 a boule, díry zpovídají
 hřích jeho ihned na místě.
 I stěžuje si Vilémovi —
 již vřelejší je poutá cit —
 jej Vilém těší svými slovy
 a slibuje mu radou být.

Pak jinam svádí nový přítel,
 v les blízký láká k výletu —
 však opět zlý ten pokušitel
 že nelze, slyší v odvetu.
 Tam nemohou přec jíti sami,
 tu musí s nimi velký kdos,
 neb říkává mu jeho mami,
 že v lese můž být ledacos:
 tam jsou prý hadi jedovatí
 a příkré strže při stráni,
 a mohou se tam ukrývati
 i zloději a cikáni.

Tu Vilík pohrdavě měří
 od hlavy k patě Jeníka.
 »On vyhybá se dravé zvěři?
 On před cikány utíká?
 Ha, to já bych šel naschvál na ně
 a vzal bych s sebou bambitku
 a stíhal bych je odhodlaně
 až do doupat a příbytků.
 Jen přišel k nám a ukáže se
 co o mně mu tam povědí —
 a poslouchal . . . jsou v tomhle lese
 též vlci nebo medvědi?«

»No — ti přec v Čechách nejsou ani . . .«
 »O jak pak ne — já viděl sám —
 a nemyslil že je to lhaní
 co teď mu tady povídám.
 Já šel jsem u nás v lese jednou —
 a k večeru to bylo už —
 a najednou se blízko zvednou
 dva medvědi — já hledám nůž
 a neměl jsem ho . . . — »A co dále?«
 »No — s holou rukou — těžká věc!
 Jednoho bych se nebál — ale
 před dvěma schoval jsem se přec.«

»Mě tenkrát velmi mrzelo to
 že tomawhak jsem zapomněl —
 ten byl by už jim dal co proto . . .«
 »Kdo?« — »Tomawhak — on neviděl?
 Ó, bez toho já nejdu z domu,
 to indiánská dobrá zbraň
 a kdybych bránit se měl komu
 s tím hned se mohu vrhnout naň.«
 A hned má Vilém nové plány:
 »Šel k altánu si tamhle hrát,
 my budem dělat Indiány
 a budem farmu oblehat.«

Ve ville zatím se svým hostem
 se paní domu bavila
 a jemu v řeči proudu prostém
 své drobné strasti líčila.
 Je přece bázlivá jen žena,
 chléb v městě poutá manžela
 a s jedináčkem zůstavena
 tu skoro sama docela.
 Ach Jeník, ten ji plní bázní,
 kéž jen ho zachová ji bůh —
 v tom ze zahrady někde zazní
 hluk hrůzostrašný v jejich sluch.

Hned leknutí je pudí z domu
 ten hlomoz pekelný kde zní,
 pan Hájek sic se směje tomu,
 však paní chví se, nervesní —
 a náhle stane překvapena
 v zákoutí sadu u hochů,
 kde starý altán těžce sténá,
 jsa vydán vpádu »rudochů«.
 Tam na střeše už Vilík stojí
 a za ním Jeník škrábe se:
 »Ha, Velký Duch byl s námi v boji,
 jsme opět vládci v pralese!!«

(Příště konec.)

J. B. DOUBEK.

STUDIE.

KRONIKA. — UMĚLECKÁ KRITIKA MLADÁ I STARŠÍ. — KRASOUMNÁ JEDNOTA A MATERIÉLNÍ POSTAVENÍ NAŠICH VÝTVARNÍKŮ. — OBJEDNÁVKY. — MALÍŘSTVÍ DEKORATIVNÍ. — PODPORY A STIPENDIA.

Uznává se u nás ode dávna theoreticky, že v našem národním zápase o existenci mají úspěchy českého umění a literatury ještě daleko větší význam, než u jiných národů, že jenom výška naší kultury nám sjedná v očích ostatního světa oprávnění samostatné existence. Ale pozornost, která se umění věnuje, není v žádném poměru k této theoreticky uznávané důležitosti. Naše veřejnost potřebuje vždycky ostřejšího popudu, aby se alespoň na čas ze své netečnosti k zájmům uměleckým probudila.

Starší generace měla v tom ohledu štěstí: naskytla se konkurence o výzdobu Národního divadla, tedy práce neobyčejně obsáhlá a důležitá, která poskytla téměř všem tehdejším umělcům českým příležitost k vyniknutí a již tím, že se Národního divadla týkala, vzbudila nutně velice živý interest celé veřejnosti; a generace tato vybojovala si tehdy vskutku čestné, ba vůdčí místo, které také až do nynějška drží; po ní usnulo zase všecko ve všedních kolejích. Umělci mladších generací vstupovali do života, ale podobná příležitost k proniknutí se nenaskytla, a poněvadž téměř každému z nich scházela nutná materiální basis, aby po delší dobu bez ohledu na vkus publika mohl pracovat a čekat, až by konservativní upjatost proti všemu novějšímu roztála, byli většinou nuceni sleviti ze svých ideálů a zajeti do všedních kolejí. A tak se stalo, že se samostatná, charakteristická generace, která by byla chtěla opravdu něco nového, k slovu nedostala.

Ovšem v malířství nemůže vůbec dojíti tak snadno k nějakému, abychom tak řekli revolučnímu hnutí. I vyskytnou-li se talenty opravdu originální, neprorazí tak lehce, jako na př. v literatuře; mají potřebí také značnější podpory hmotné, a lidé, kteří by, majíce smysl pro opravdové umělecké dílo, bez ohledu na směr, mladou snahu po delší čas podporovali, jsou i v cizině vzácní ptáci (Schack, Treťjakov); u nás se tuším ten druh posud nevyskytl. U literátů jsou poměry přece lehčí, proto také revoluce vyšla od nich; a toto hnutí působilo zase zpětně na poměry umělecké.

Mladí politikové a literáti postavivše se proti starším na stanovisko příkře moderní a pokrokové, akcentovali svoje stanovisko a stupňovali svůj interest také ve věcech umění; vidíte to nejlépe na množících se člancích a studiích v našich listech hlavně mladších.

Ale umění nevedlo se při tom zase valně: naši literáti, hlavně ti ultramoderní, chtěli vydupati ze země také v malířství analogickou školu, a nadšené články o Munchovi, Vigelandovi atd. měly nám býti skvělými vzory. Ale bohužel půda nebyla dosti úrodná a z bohaté setby vzešly — ó smutku — jen pp. Hlaváček, Runié a Kupido.

Naši literáti zapomínali v tomto i v jiných případech, že vývoj musí býti přirozený, násilné skoky že příroda nemiluje, a hlavně že opravdové umění, modernost a dekadence jsou ještě hezky daleko od sebe. Tak se vysvětluje, že co nám platí za moderní, je našim dekadentům již šosácké a starším

NÁVRH PLAKÁTU. HESLO: FA PRESTO.

pánům je to zase nebezpečným výstřelkem. Starší generace kritická měla totiž zase ten malheur, že na nádraží zmeškala vlak, zatím co s mladší splašil se rychlík. A my ubozí čeští umělci zůstali jsme na cestě bez vůdce a bez opory.

Starší kritika má také své zvláštní názory: jedni stojí ještě na stanovisku starovlasteneckém, co je české je dobré; u těch stačí, aby někdo čtyři léta za sebou vystavoval v Rudolfině v českém sále (roz. cokoli vystavoval), a už je »zasloužilý« nebo dokonce »mistr«. Druzí, i opravdoví znalci a odborníci, mívají ruce svázány kamaraderií; vždyť není ještě tak daleko doba, kdy naše přední korporace umělecká kladla kritikovi benevolenci za hlavní podmínku (skoro vzpomenete na disciplinární řád divadelní, »projevy nelibosti se nedovolují«). A třetí konečně jest z těch opozděných bratří »sedmispáčů«, kteří probuzeni, nemohli se vyznat ve světě: udiven a překvapen nad tím, že někdo bez jeho svolení odváží se hleděti na svět vlastníma očima, ve svatém rozhořčení začne metati blesky na hlavu nešťastného revolucionáře. Mezi nimi pak probouzí se občas několik nadšenců dobré vůle, kteří dříve o umění a jeho pěstitele patrně se nestarali, a nyní — probírajíce se ze spánku — hlásají světu, že oni objevili nové talenty, dosud neznámé — Jenneweina, Schwaigra, Bílka, Úprku — a my, ubožáci jsme o nich patrně dříve nevěděli. Co nejdříve prý někdo z nich milostivě uzná také Myslbeka, Hynajse, Pirnera a jiné za umělce vynikající, avšak dosud neznámé.

U mladších kritiků, o našich dekadentech nemluvě, pozorujete velmi mnoho chuti i stylistické schopnosti, také o informace modernější se starají, ale kdo ví, čím to, obracejí-li se snad na nepravé adresy, nebo nerozumějí-li dosti, někde

to vždycky vážne; nějaký nešťastný obrat třeba ve velmi pěkně a ohnivě psané studii prozradí slabiny autorovy; a právě takový článek často více pokazí, než prospěje. Zapomínají naši literáti, že k tomu, aby si směli dovolit rozhodný úsudek o maliřství, které má přece jiné cíle i prostředky vyjadřovací, než poesie, potřebí je řádného studia předběžného a to schází téměř všude; ani záslužné jinak překlady pana Dra F. O. X. Jiříka z Mutherovy výborné »Geschichte der Malerei im XIX. Jahrhundert« tady nevystačí. Řádného, nestranného, přísného, ale spravedlivého kritika pořád ještě čekáme.

Ale tyto stesky jsou věru jen předběžné a méně vážné proti jiným důležitějším. I kdyby naše kritika stála na stupni daleko ideálnější, kdyby se i umělci dostávalo s její strany opravdového vedení a podpory mravní, na jakou má nároky, nestačilo by to vše daleko, pokud zůstanou nezměněny poměry hmotné, závislé většinou na zcela jiných činitelích, na které má ojedinelá kritika a často i hlas celého veřejného mínění málo vlivu.

Je to v první řadě Společnost vlasteneckých přátel umění, která majíc v rukou pořádání velkých výstav výročních i řízení jediné naší obrazárny a vládnouc poměrně dosti hojnými prostředky finančními k jejímu doplňování, má největší vliv a zodpovědnost za poměry českého umění. Ale výborná tato společnost není si jaksi svých povinností vědoma.*) Jak se stará na př. o zastoupení vynikajícího umění moderního na svých výstavách a v galerii? Nešťastný každý, kdo by si chtěl z Rudolfských výstav nebo dokonce z galerie utvořit představu o nových proudech a hnutí zahraničním. Zabloudí-li sem přece dobrá práce cizí, je to z pravidla jen náhodou a vrátí se zase nepovšimnuta autorovi; místo ní koupí se raději několik lacinějších, ovšem hrůzně prostředních prací protežovaných, hlavně německých malířů. Stalo se tak před časem E. Clausovi, jehož výborné »Zimní slunce« koupeno nebylo snad z obavy, že by se mladší dorost dal svést vlivem tohoto díla; místo něho zakoupen za stejné peníze sentimentální kýč Max-Ehrlerové, a galerie byla o perlu bohatší. A to je jediný případ z mnohých na ukázkou. Sumy, které Krasoumná jednota na koupě pro galerii vůbec obětuje, nejsou v žádném poměru k jejím povinnostem; a od úmrtí lékárníka Rzechorze činí se pro galerii ještě méně.

Ale odpustili bychom Společnosti ještě rádi, kdyby onu péči a pozornost, kterou věnuje povznesení normálu zásilek cizích, obrátila k umění českému. Avšak tu jsou poměry ještě horší. Vzpomeňte jen, kolik let trvalo, než se umělcům českým dostalo té ohromné »vymoženosti«, jediného sálu pro českou výstavu. A jak se s našimi umělci zachází při zakupování pro galerii a slosování, na to poukázaly »Volné Směry« již u příležitosti jarní výstavy.**)

Dobrý naivní malíř! Namaluje obraz, který ho stál mnoho práce, času i peněz, umění nepočítaje, a pln radostné naděje pošle do výstavy. Ale ta naděje jest také po celé dva měsíce jedinou jeho odměnou. Konečně přijde velké nakupování pro slosování a je-li náš umělec náhodou sváteční dítě, vzpome-

nou si v Rudolfinu na něho a nabídnou mu až i — polovičku! Vždyť ti mladí z bujnosti také ani nevědí, co za své práce chtějí? —

A milý umělec, chce-li, aby se mu výlohy, které s prací měl, částečně nahradily, je nucen tuto skvělou nabídku přijmouti. Rozumí se, že publikum nepočíná si ve většině případů také lépe, ale takovéto počínání je přece omluvitelnější u jednotlivce, než u korporace, jakou je Krasoumná jednota, která má přece pro pravou cenu práce míti porozumění, a která takovýmto jednáním cenu každé práce, dobré i slabší, v očích kupujících stlačuje. Je to hříšné využitkovávání výjimečného postavení, jakému se Jednota jako kupující strana u nás těší, neboť nekoupí-li ona, je umělci nemožno na publikum spoléhati. Vždyť u nás vyjma stozlatové kýče z Vánočních výstav Umělecké besedy nikdo nic nekoupí. Zkušenosti nejnovější potvrzují zase tuto smutnou pravdu. Ptejte se p. Topiče, který podnikl zcela záslužný pokus se svou uměleckou tržnicí, za jaké sumy se tam prodalo?

Vážné práce nad 300 zl. oceněné vrátily se hezky majitelům. Naše publikum nekupuje totiž obyčejně ani z lásky k věci, ani z porozumění, a nedůvěřuje přirozeně svému úsudku; strachujíc se, aby nekoupilo věc bezcennou, neodvážá se slušnější sumu za obraz vydati. A nač také! Kupuje se přece jenom z mody, aby se kupec mohl pochlubiti: »koupil jsem obraz«, a na tuto mecenášskou gloriolu stovka postačí. Výminek je tak málo, že bychom jich jmény sotva dvě řádky naplnili. Obraz cení se věru jen dle velikosti pomalovaného plátka; lišiti také dobrou a špatnou práci, brát kvalitu v úvahu, to jakoby kupujícím často ani na mysl nepřišlo, rozhoduje pouze cena, t. j. láce obrazu. A výsledek toho všeho? Umělec musí práci rychle odbýt, neboť jen ledabylo a rychle odbytá se mu vyplatí.

Z toho přirozeně následuje, že nikdo pomalu si netroufá vážnější práci podniknouti, stává se to za takových okolností skutečnou obětí, ba přímo nemožností; vždyť umělci jsou přece také jen lidé a nadlidský heroismus nelze na nich žádati. Navzdychá se u nás platonicky mnoho po našem českém, originelním, vysokém umění, ale při tom nikdo necítí povinnost ulehčiti materiálně domácím umělcům postavení a poskytnouti jim tak možnost vývoje.

Celá řada mladých umělců, kteří začínali po vystoupení z akademie zcela mnohoslibně, byla z nedostatku této materiální báse donucena ku kšeftaření, a pro vážné umění na čas ztraceni. Panuje u nás vůbec chvalitebný zvyk: rve-li se mladý talent o trochu uznání a skývu chleba, nepodá mu nikdo ruku pomocnou, ne, každý stojí opodál a čeká, »jak to dopadne«; vydrží-li to někdo, pak je ovšem »náš«, »znamenitý« mistr atd.

(Jedním záslužným záměrem, který by v tomto případě mnoho prospěl, obíral se svého času stav rada p. J. Hlávka: zřízením celé řady moderních atelierů, které by se daly k dispozici nebo levně pronajaly mladým malířům v prvním čase po absolvování školy; tedy ulehčení dosti značné, ale s provedením — doufáme jen pro okamžik — sešlo.)

A jiná naše národní zvláštnost: bez štemplu ciziny žádný úspěch. Ovšem jest u nás celá škola diváků, za moderní se vyhlašujících, která uzná umělecké dílo jen tehdy, je-li otrockou

*) Inspektor galerie má poměrně asi takové ponětí o českém umění, jako je jeho znalost češtiny.

***) »Volné Směry« roč. I., seš. 9., 443—444.

kopíí, či dokonce plagiátem mistrů v cizině uznaných; kdo vlastní, osobitý ráz cílem si vytknul, jest jim trnem v očích. Ale o těch nelze mluvit. Vzpomínáme jen na to, že celá řada našich nejlepších lidí byla nucena opatřit si nejdříve uznání ciziny, applaus doma přišel dodatečně; ale stalo se to tím také, že byla pro speciálně české, národní umění ztracena; zcela přirozeně, vždyť malíř je živ hlavně ze svého okolí, a vzdálen svého lidu bude stěží zachycovati jeho ducha ve svých dílech. A tak je tato nutná sankce ciziny jednou z příčin, proč ještě stále nemáme to svoje české umění, t. j. umění svérázné, líšící se od jiných pojmáním technikou a celým duchem, (ne pouze krojem zobrazených osob a ethnografickými zvláštnostmi, jinak by ku př. Valašská Madonna A. Liebschera mohla platiti za typ českého svérázného obrazu); takové svérázné umění, jakému se výborně daří u jiných rovněž malých národů, Škotů, Holanďanů; odcizilať nám nejlepší talenty. A je to zvláštnost, kterou jinde nenaleznete; Němci nečekají na uznání svých umělců ve Francii a naopak. V cizině vůbec cítí svoje povinnosti k domácím silám daleko intenzivněji; v Německu a ve Francii ku př. existuje řada museí a společností, které kupují a objednávají práce pro svoje i zemské gallerie.

U nás učiněn byl posud jediný náběh v tom směru — zdá se nám zásluhou prof. Thomayera a Stupeckého, dvou z těch vzácných výminek, kteří spojují s porozuměním i snahu pomoci — ale po jediném pokuse nedává společnost z neznámých příčin žádných známek života více. A objedná-li něco ministerstvo, učiní tak z pravidla také teprve morálně donuceno (viz z poslední doby případ prof. Jenneweina); uvědomujet si svoje povinnosti k českému umění vůbec jen velmi výminečně.

V poslední době vyskytlo se aspoň několik příležitostí k výzdobě dekorativní, ale ani tu nejsou poměry lepší. Od soukromníků zadá se práce z pravidla tomu, kdo nejméně žádá, často jen na offertu, bez předložení náčrtků. Někdy nastane ještě ta smutná komplikace, že umělci sami konkurence o ceny snižují, tak že konečně může se práce podejmouti jen někdo, kdo si troufá ji z paměti odbyti. A když mají naši umělci tolik sebezapření, že si takou »objednávku« nechťí vzít na svědomí, ježto by nutně povrchní práci své dobré jméno poškoditi musili — také dobrá.

Zadá se práce cizinci, který nestoudně ze všech koutů skradenými figurami místností vyzdobí (jako se stalo při rekonstrukci Théâtre Variété), nebo malíři pokojů, jako lunetty na hřbitově Vyšehradském nebo restaurování maleb v kostele Přeštickém. A v obou těchto případech stalo se to se strany zákazníků, kteří přece šetřiti nemusí.

I město Praha si dosti často macešsky počíná. Bylo smutně nápadné, jak malé procento z nákladu na městské museum připadlo na jeho uměleckou výzdobu. A Česká spořitelna? Konkurence jí vypsaná na dekorování Rudolfské dvorany a zadání prací pro novostavbu budovy Vídeňáku Veitovi je tuším ještě v živé paměti. — Jak vidno, i tady mnoho schází k nápravě aspoň částečné.

A tak zbývá jen zmíniti se ještě o jedné záchráně našeho výtvarníka, nejtrpčejší a nejbolestnější — jsou to podpory a stipendia. Jak málo je větších stipendií státních i soukromých

a jaké podmínky se zadáním jich často jsou spojeny, o tom dalo by se mnoho psáti. Na stipendium může náš umělec počítati asi se stejnou jistotou jako na velkou výhru v loterii. Pro žáky akademie umění zařídil několik slušných stipendií stav. rada Hlávka, který, jak nutno uznati, vůbec mnoho dobré vůle na jevo dává, ale většinou své prostředky a svou činnost tak rozptyluje a tříští, že výsledek nebývá v poměru k sumám, jimiž disponuje, mnohdy dosti značným.

Není myslím valně potěšitelný tento pohled na sociální postavení českého umělce, opravdového umělce, hledícího si svých cílů a ne modních nápadů publika, a přece není nijak přebarvován do černa.

Není to první a nebude asi poslední ze vzdechů, které všechny vyzněly do prázdna, jak vyzní také tento hlas volajícího na poušti. Skoro si vytýkáme sami, nač ohřívati zase všechno znova a marně. Ale jednu výhodu to přece má, když nic jiného; člověku se aspoň ulehčí. —

K VYOBRAZENÍM.

NEDĚLNÍ RÁNO, bylo jedním z nejlepších čísel nedávné souborné výstavy J. Úprky; působí hlubokou suggestí a komposice i provedení barevné splývají s myšlénkou v celek dokonale harmonický. — Doubkova svěží STUDIE — vyňatá z větší serie prací Doubkem pro Volné Směry určených — mile připomene našim přátelům krajana, i v cizině oblíbeného, o jehož výstavě na jiném místě se zmiňujeme. — Alšův náčrtek ku KYTICI podává stručně vše, co mistr k podrobně vypracované ilustraci použil; letmo vržená postava i kraj stávají se podkladem určujícím přesnou a hotovou komposici příští. — Nevyčerpatelná poesie jeseně v jednom ze svých četných záchvěvů zdařile připoutána Holubem v obraz KDYŽ LISTÍ PADÁ. — STUDIE Špilarova jest jedním z přechetných dokladů o pílí a vážné snaze mladého umělce. — O návrhu plakátu »HIC RHODUS HIC SALTA« stala se zmínka již v čísle minulém v referátě o výstavě v Salonu Topičově.

— POPRSÍ SMETANY od J. V. Myslbeka, které v tomto čísle přinášíme, provedeno bylo v bronz pro Národní Divadlo. Bude většinou čtenářstva z originálu známo. Tím zajímavější bude porovnatí originál dohotovený s reprodukcí touto, která provedená jsouc z díla v době jeho tvoření, podává obraz práce, kdy ono zachytnuvši životnost a věrnost podoby, nabývá nejvíce umělecké zajímavosti a charakteristických známek individuality umělce. Ve skizze spočívá poprsí ještě na čtyřhranném hranolu, který zdoben v přední široké své ploše reliefem dětského sboru, zpívajícího úvodní píseň »Prodané nevěsty« »Proč bychom se netěšili«, na obou postranních plochách »Hubičkou« a quartetem »Z mého života«. Dva z těchto reliefů jako linky ve vyobrazení rovněž přinášíme. Úprava poprsí pro foyer divadla z ohledu na jeho umístění architektonicky později změněna. Částečná změna ta ve fotografii tužkou označena.

— VIGNETA S. SUCHARDY, která pracována dle staré rytiny Karla Salzera, portraitu Kil. J. Dienzenhofera, známého architekta století minulého, jemuž děkujeme nejvýznačnější památky světoznámého pražského baroku, zařaděna do časo-

NÁVRH PLAKÁTU. HESLO: 00

pisu na památku sboření praelatury sv. Mikulášské, jedné z jeho nádherných staveb, na pamět onoho vandalismu, kterého městská rada pražská přes všechny varovné hlasy odborníků i umělců na památkách našich provozuje.

ZPRÁVY UMĚLECKÉ.

— Připomenuli jsme v minulém ročníku záležitost STAVBY JUSTIČNÍHO PALÁCE v Praze i obávaného nebezpečí, aby provedení plánů i stavba nebyla zadána přímo umělci a podnikateli mimočeskému. Jak se dovídáme, ujal se věci té spolek architektů a inženýrů a podal obsáhlou žádost radě městské i poslaneckému klubu, v níž žádá o uplatnění následující zásady: Každý návrh budovy státní, určené pro království České, vymykající se běžnému rámci, který ve stavitelských odděleních úřadů státních nemůže býti řešen — zadán budiž ku koncipování silám domácím, totiž v Čechách narozeným aneb působícím. Pro stavby velikého významu budiž v každém případě vypsán konkurs veřejný, aby též stát poskytnul silám domácím příležitost pracovati při luštění velkých úkolů ku rozvoji domácího umění stavitelského. Na základě těchto vývodů dovoluje si v účtě podepsané představenstvo Spolku architektů a inženýrů v království Českém vznésti ku sl. radě král. hlav. města Prahy uctívou žádost: račiž všemožně se zasaditi o to, by justiční budova, jež postavena býti má na jednom z nejkrásnějších míst královské Prahy, nebyla stavbou významu podřízeného, nýbrž aby to byl monumentální

palác, důstojný svého určení, sloužící ku cti umění stavitelského a k ozdobě našeho královského města. Račiž dále mocným vlivem svým působiti k tomu, aby nejen vystavění, ale i návržení velkolepé této budovy svěřeno bylo silám domácím, neboť jen tak lze se nadíti, že vznikne stavba úplně v rámcích svého okolí se hodící.« Vážíme si úplně kroku toho a přáli bychom si, aby nezůstalo jen při této žádosti, nýbrž aby spolek, který v poslední době tak významnou činnost zahájil, celou záležitost nepustil se zřetele, i o její vyplnění se staral, aby nepotkal žádost tu podobný osud, jakého dočkalo se memorandum téže korporace v příčině snahy o zachování starobylého rázu města Prahy.

Při bedlivém uvážení dá se záležitost ta z dvojího stanoviska posuzovat. Buď pohlížíme na ni na základě autonomie, pak výše uvedená akce je úplně správná, pak čeští umělci mají oprávněný nárok na práce pro království, a vláda povinnost práci tu také jim zadati. Pak ale musíme naopak přiznati umělcům Dolnorakouska, resp. Vídně, to právo, aby prováděli veškeré práce státní pro Vídeň. Ačkoliv po většině, aspoň v architektuře, tak se děje a čelnější čeští umělci v novější době pouze při dekoraci Parlamentu a Dvorního divadla byli respektováni, přec jen nezdá se spravedlivě, aby všechny ty nákladné státní projekty v residenci státu, při nichž jako ku př. při dvorních museích dekorací uměleckou přímo plýtváno, byly opatřovány jen rukou umělců vídeňských. Považovali bychom opravdu za správnější, aby všechny státem pořizované budovy a projekty umělecké zadávány byly jedině spravedlivou cestou veřejné konkurence. Tento postup, který by jednou přivodil čilý zápas umělectva českého s ostatním umělectvem této poloviny říše, nebyl by na vývin umění če-

NÁVRH PLAKÁTU. HESLO: HVĚZDA.

ského beze vlivu, a nedal by se podceňovat. Z toho důvodu bychom ovšem rozhodně musili státi na tom, aby i soudní budova pražská byla pořízena na základě veřejného konkursu, ovšem ale přístupného všem umělcům Předlitavska, a bylo by pak vlasteneckou povinností našich architektů, aby z konkursu tohoto jako vítězi vyšli.

— KLÁŠTER SV. MIKULÁŠE NA STARÉM MĚSTĚ. Král. hlavní město naše je opět o jednu uměleckou památku a to o památku prvního řádu chudší. Městská rada Pražská ne dbajíc ani varovných hlasů naší veřejnosti, ani protestu umělecké komise, korporace to zajisté povolané, dala sbořiti klášter (vlastně prelaturu) u sv. Mikuláše na Starém Městě, jednu z nejlepších památek v rázu Pražského baroku. Umělecky cenné byly v této stavbě prelaturní sál, dispozice sice jednoduché, ale s umělecky vynikajícími groteskami na stropě, a průčelí, provedené v malbě, s kamenným portálem. Snaha po zachování této památky měla ale přece jeden výsledek. Prelaturní sál, který nalezal se v křídle, jež nejdříve mělo býti sbouráno, byl z usnešení městské rady změřen a vykreslen stavitelem p. Fr. Schlafrem, fotografie jeho i fačady hlavní budovy v celku i v jednotlivých detailech ve velkém formátu pořízeny na žádost umělecké komise p. architektem Rud. Kříženeckým. Když pak s mnohých stran pronášena obava, že by stavby moderního rázu, jež by na místě sbořené kláštera v budoucnosti vznikly, ohrožovaly umělecký dojem sousedního kostela, nalezla ohlasu i v městské radě samé, usnešeno bylo, aby dožádán byl p. arch. Kříženecký o vypracování plánů na čtyřpatrový dům činžovní na parcelu upravenou stavebním úřadem s tím podotknutím, aby při návrhu tom užito bylo motivů na původní stavbě se nalézajících a směrem ke kostelu aby se nalezala loggie. Měla-li se podmínka, použití starých motivů, dodržeti, bylo nezbytně nutno, celou fačadu vyměřiti, nakresliti, detaily ornamentální v sádře odlíti atd., což dodatečně schváleno bylo. Podáváme v tomto čísle přehledné skizzy fačad starého stavu, nového žádaného domu čtyřpatrového a domu trojpatrového dle návrhu arch. Rud. Kříženeckého. Jak z porovnání těchto skizz viděti lze, ohrožoval by nový čtyřpatrový dům v míře nejvyšší povážlivé estetický dojem kostela sv. Mikuláše. Maximální přípustná výška nového domu je výška hlavní římsy kostela, ta ale stačí pouze pro dům třípatrový navržený na třetí skizze. Na podmínku, aby použito bylo směrem ku kostelu loggie, nebylo možno vzítí zřetele, jelikož je architektonicky bezúčelná a chybu učiněnou tím, že se čára stavební pošinula nazpět, tak že úzké průčelí kostela se tím odkrývá, jen zvětšuje. Starých motivů bylo v plné míře, zvláště v návrhu III. použito, tak že ráz nové budovy, až na její výšku a přízemí, rovnal by se rázu starému. Bylo by jen si přát, aby při stavbě nového domu kladla obec podmínku, nepřekročiti nikterak výšku hlavní římsy kostela, a spíše hleděti k tomu, nebylo-li by možné s průčelím vedle kostela vystoupiti co možno ku předu. K tomu nebylo by třeba nové fačady, návrh je tak disponován, že to lze bez nejmenší změny provésti.

— SPOLEK ARCHITEKTŮ A INŽENÝRŮ odbýval dne 19. t. m. v místnostech měst. besedy schůzi za tím účelem, aby účastníci vyslechli zprávu umělecké komise o činnosti její zachování starobylého rázu Prahy se tý-

kající. Celkový referát a výsledek její odkládáme do čísla příštího z té příčiny, že program večera jen zpoza byl vyčerpán; referoval p. arch. Stibral, jako jednatel, o činnosti komise vůbec, p. arch. Roštlapil o navrhovaných změnách v obvodu assanačním, a pan arch. Koula o uměleckých památkách v obvodu tomto, o nevhodné rekonstrukci kláštera sv. Anežky, zachování malého náměstí a otázce komunikace mezi velkým náměstím a nám. svatováclavským. — Zprávy p. arch. Polívky a Herajna pro pokročilou dobu ponechány do schůze příští.

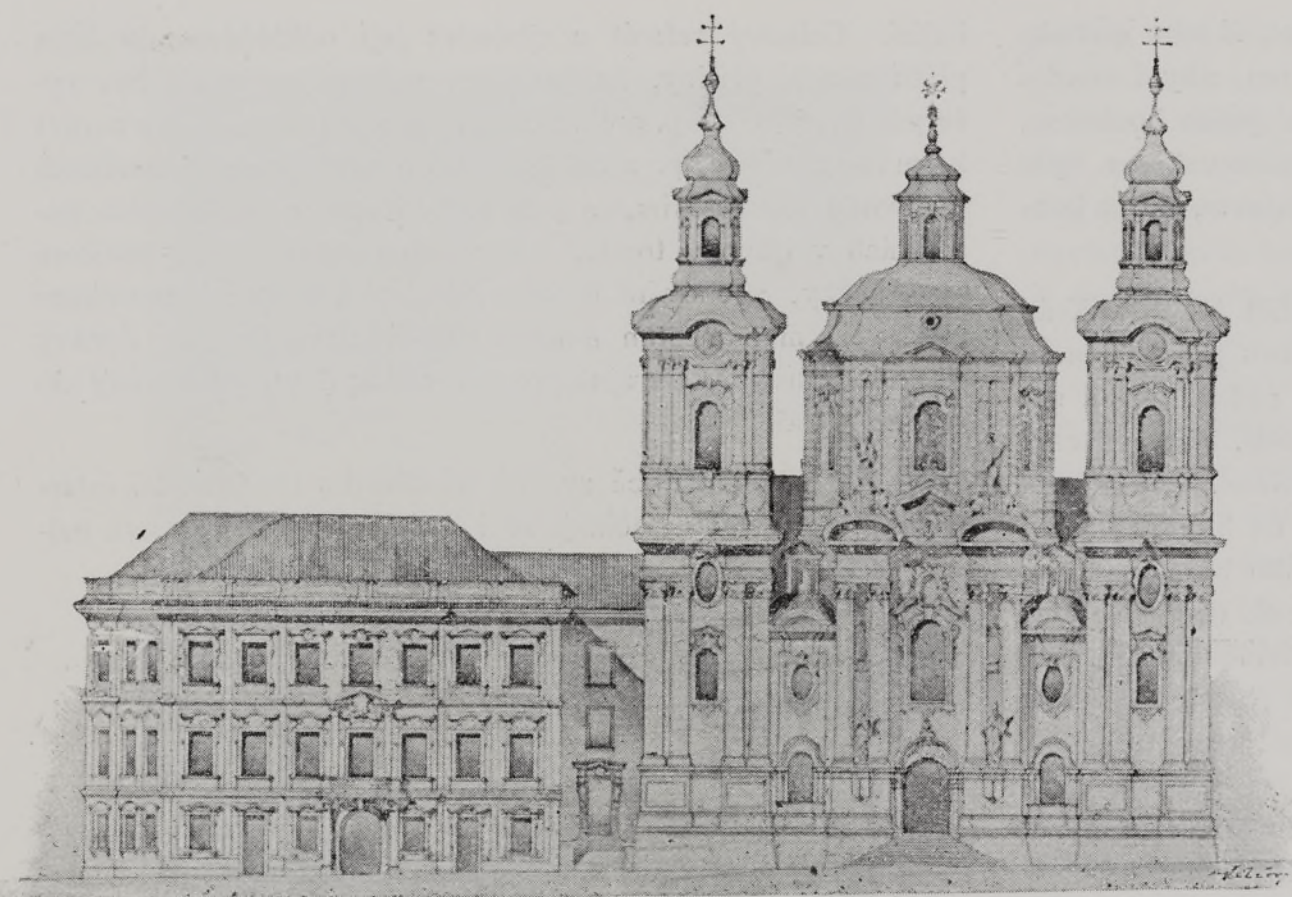
— V poslední době zvláště působením Drážďanské internacionální výstavy počínají se i jiné umělecké listy než bel-

NAVRH PLAKÁTU. HESLO: [-R-N-]

gické a francouzské důkladněji všimati práci sochaře a malíře Const. Meuniera v Louvainu. Články o tomto zobrazovateli belgických dělníků v uměleckých publikacích cizích objevují se nyní současně. Původní podobné ocenění umělecké quality Meunierovy přináší v 1. a 2. čís. »České Revue« B. K. Mádl. V 2. čísle téhož časopisu podává tentýž autor u příležitosti 70tých narozenin Böcklina, článek o tomto umělci, který teprve ve svých 60 letech nabyt zaslouženého uznání. Upozornujeme čtenáře své na oba tyto zdařilé obrazy cizích mistrů

— LA NATION TCHÈQUE ve III. svém svazku, nadepsaném Prague et les Tchèques, přináší vedle přehledné statě. Renáty Tyršové »umění české v Praze« i vřele psané pojednání o Mikoláši Alši s vyobrazeními Vojty z Perštýna, Koziny, Žalova a sv. Václava, z pera Williama Rittera.

KLÁŠTER SV. MIKULÁŠE S KOSTELEM. — STARÝ STAV.

— V SOUTĚŽI na návrh plakátů pro výstavu spolku, Manes došly 24 návrhy a tři alternativy; do poroty byli většinou konkurující voleni Stan. Sucharda a J. Schusser jako zástupce spolku vyslán byl K. L. Klusáček (ve hlasování konkurující obdrželi hlasy též pp. Aleš, Hofbauer a Preisler). První cena přisouzena plakátu s heslem »Non est laudanda dies ante vesperum«, hlavně vyhovující myšlenkovým pojetím. Autorem shledán A. Hofbauer. Mimo to čtyřem jiným návrhům s hesly »fa presto«, »dvě elipsy skřížené«, »hvězda« a [-R-N-] vysloveno čestné uznání. Reprodukce těchto čtyř návrhů přinášíme v tomto čísle. — Jury usnesla se také, aby návrh cenou poctěný nebyl zařaděn do výstavy návrhů, kterou spolek »Manes« uspořádá, aby až do definitivního provedení a odevzdání svému účelu zůstal neznámým. —

Výstava návrhů na plakát výstavy spolku Manes, uspořádána byla ve dnech 28., 29., 30. listop. a 1. pros. v místnostech »Klubu mladých«. Neměl to býti ovšem podnik reprezentační, spíše měl ukázati výsledek s o u k r o m é soutěže, aby kvantitativně i kvalitativně mohl býti srovnán s jinými velkými a veřejnými konkursy, zejména s nedávnou soutěží na plakát výstavy architektury a inženýrství.

VÝSTAVY.

— Matka matek, příroda, žije tímtež životem jako člověk, její dílo a její odlesk. I ona zpívá a pláče, umdlívá a výská, zachvívá se náladami a city, myšlence lidské obdennými. Krajiny jsou já-avy a smutny, klidny a rozvířeny a mezi těmito póly kolísá bezčetné množství nálad určitějších neb mlhavých, tvořených sty různými světly a tisíci z nich prýšticími tóny. A nejen krajina, ten přírodní rámec k životu jejích detailů; i kámen, rostlina, zvíře, člověk, vše, vše zachvívá se tím vnitřním hnutím, neznámým a bezejmenným,

pro něž slovo život, duše, myšlenka jsou názvy příliš neurčitými a příliš obmezenými. Umělec pak, tvůrčí silou svojí tak blízký své pramáti hledá s celým úsilím své myslící a vytvářející bytosti ten vnitřní pohyb její, proniká k jádru, duchu jejímu, hledě zachytit ony prchavé okamžiky na plátno. Nechtě to pósa figur, zátiší, genre, krajina či celá kompozice velkému stylu, onen život má umělec stále na paměti; stále jej zkoumá, lapá a věcní, obávaje se, by dílo nedostatkem jeho nestalo se vínem bez bouquetu a žáru, nápojem neopíjejícím a zapomenutí nedávajícím. »I rozkrojené jablko žije, trpí a se svíjí,« tvrdil Chitussi smějícím se přátelům, »já to vidím a musí to každý vidět, kdo chce se jmenovat umělcem.« A tato veliká slova, nedoceněná a za bizarní nápad považovaná, jsou divinací genia, odkrývajícího v jakkoliv projevené přírodě zákon věčného žití a stanovící jej

zároveň zákonem pro umělecké tvoření. Život vždy, všude a především, toť heslo, jímž odpovídá téměř každý velký umělec, tázaný na své estetické vyznání víry.

Ruku v ruce s tímto požadavkem kráčí druhý, diktovaný dnešním obrodním stavem umění, požadavek osobitosti. Hrdost umělcova, jeho duševní aristokratism, snaha po odlišení, po vyniknutí z moře bezvýznamnosti, přesycení dosavadních cest, to vše jej pobízí a volá: Podej přírodu, uměče, ne jen jak dýchá a mluví, ale též tak, aby bylo zřít, že podal jsi to ty a nikdo jiný, že to jsou tvé barvy, tvé linie a tvá celá duše! Nepodávej jen přírodu, ale také sebe! A tyto dva zákony integrální a tudíž jen poměrně, částečně vyplnitelné jsou nejhlavnější normy malířského umění jakéhokoliv druhu. Čím více mizí nepřesné kopie kontur, vyplněné na kvap přibližnou barvou, čím hojněji podáno jest oněch charakteristických záchvěvů linií a výrazných odstínů barvy, tím více se bude dílo blížit ideálu; a pakli celá ta práce podniknuta jest osobitě a svérázně s vědomým triumfem umělcova já nad podrobenou přírodou, tam vzniká dílo vzbouzející v diváku mrazné proudy nadšení a rozkoše, dílo, činící svého tvůrce nesmrtelným a zářícím, Hobbemou, Van Dyckem neb Milletem.

Toto umění však, hledíme-li ovšem k němu s úctou jako ku svému náboženství, své ethice a jako k jedinému čistému, druhým neškodícímu dobru, nesmí být zaměšováno s řemeslem jemu podobným, užívajícím onoho vznešeného pláště za kroj ku všedním chůzím. »Kunst strebt nach Brod« jest pravdivé přísloví, neboť umělec také musí žít a to intenzivněji, s tisíci pro jiného neznámými žádostmi a úkoi; ale umělecká prostituce, ona schopná a cenně pochybná výroba jest odpustitelná jen u mladých, nevypracovaných, bojujících dosud o jméno a tím o kus chleba.

Tak ale taký umělec, chápe-li jen trochu vznešený úkol svůj, porozumí, že tyto všednosti nepatří k jeho osobnosti

a k jeho tvorbě, a odepře svůj podpis a vyprosí si ještě mlčení od hlupáka-kupce, jež za několik šestáků si chce pořídit umělecké dílo. A zajisté protestoval by každý umělec proti tomu, aby byly sebrány jeho práce, jež v zápase existenčním musil za nízkou cenu padělat, a aby uspořádána byla kolektivní výstava nesoucí jeho jméno z těchto výtvorů, diktovaných na umění, ale pudem sebezachování. Tam však, kde této podmínky není, kde její opak se na oči staví, tam padá každá omluva k obraně podávaná. Umění je mysterium a umělec jeho kněz; běda tomu, kdo zneužije svého úřadu a jména, kdo zhanobí jeho vážnost, aby jím dosáhl třeba praktičtějších svých cílů! Zaplatí prospěch ten svým jménem svým významem co umělec, a zánikem jeho těla zmizí vše, co dosud podklad jeho pověsti tvořilo; nedobil si té váhy, by druhá generace si naň vzpomínala, nestal se stupněm dalšího vývoje uměleckého, jest mrtev, zapomenut, vymazán z knihy jmen.

A to jakožto umělec dopustit nesmí a nemůže; privilej taká jest dovolena jen všechné normální žijící masse, osobě vznešenu a krásnu sloužící nikoliv.

Jest pochopitelno, že při takových uměleckých požadavcích odpadá povinnost referátů o VÝSTAVĚ BRATRŮ LIEBSCHERŮ, tento měsíc v Saloně Topičově pořádané, navštěvované a skončené.

KAREL PELANT.

— F. B. DOUBEK, v Mnichově žijící náš krajan, pořádá v tamnějším uměl. domě (Kunst. Verein) od 5. pros. t. r. výstavu svých děl, provedených v posledních dvou létech. Výstava obsahovati bude as 20 čís., ze kterých uvádíme mimo několika portretů obrazy »Snění«, »Faun«, pastel. skizzu ku obrazu »Únos nymfy« dále řadu studií a kreseb akvarelových.

— V uměleckém závodě Artaria ve Vídni je otevřena tento měsíc výstava prací Alfonse Muchy. Největší pozornost budí 132 akvarelových ilustrací k pohádce »Ilsée«. Dle nejnovějších zpráv přijde výstava v prosinci do Prahy do Topičova Salonu.

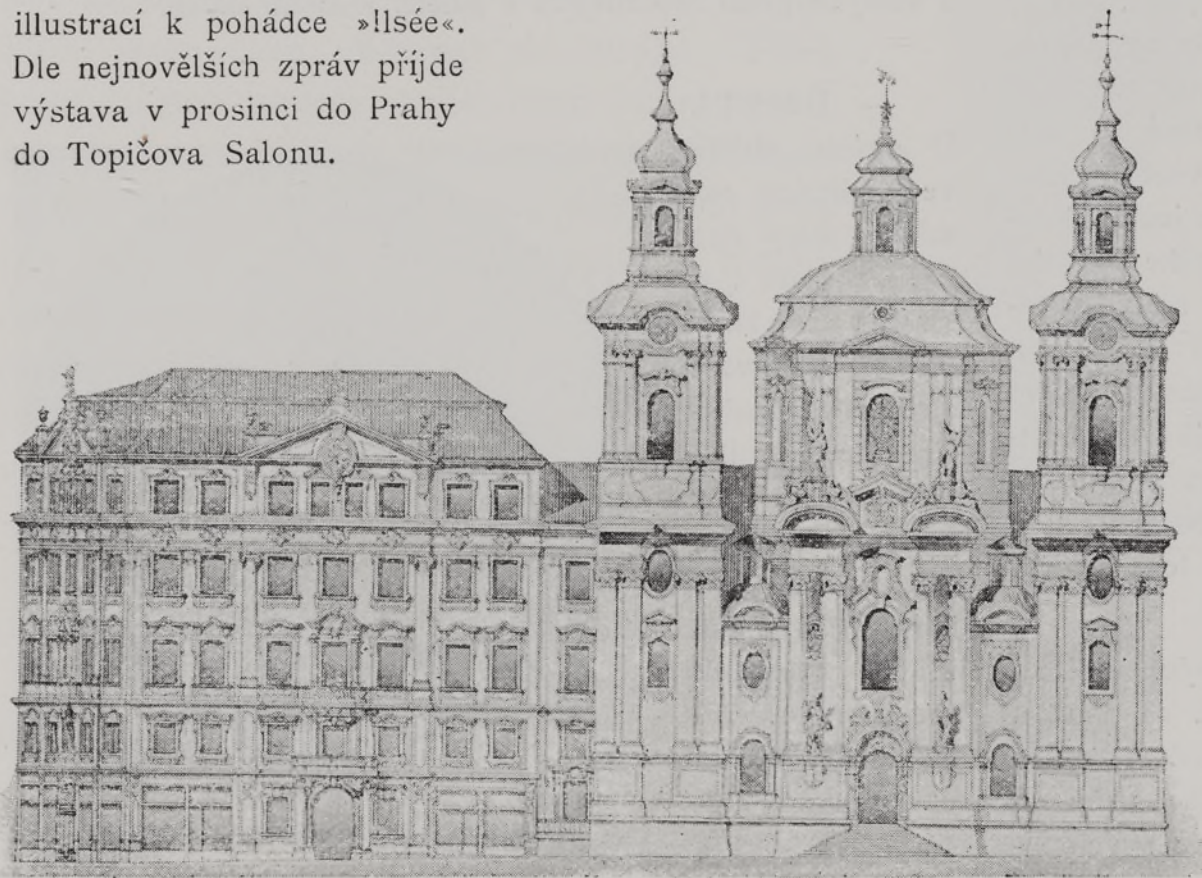
— V Rudolfině pořádána výstava prací UHLOVÝCH, o kteréž referát pro nedostatek místa byl vypuštěn a bude otištěn v čísle příštím.

ZPRÁVY Z CIZINY.

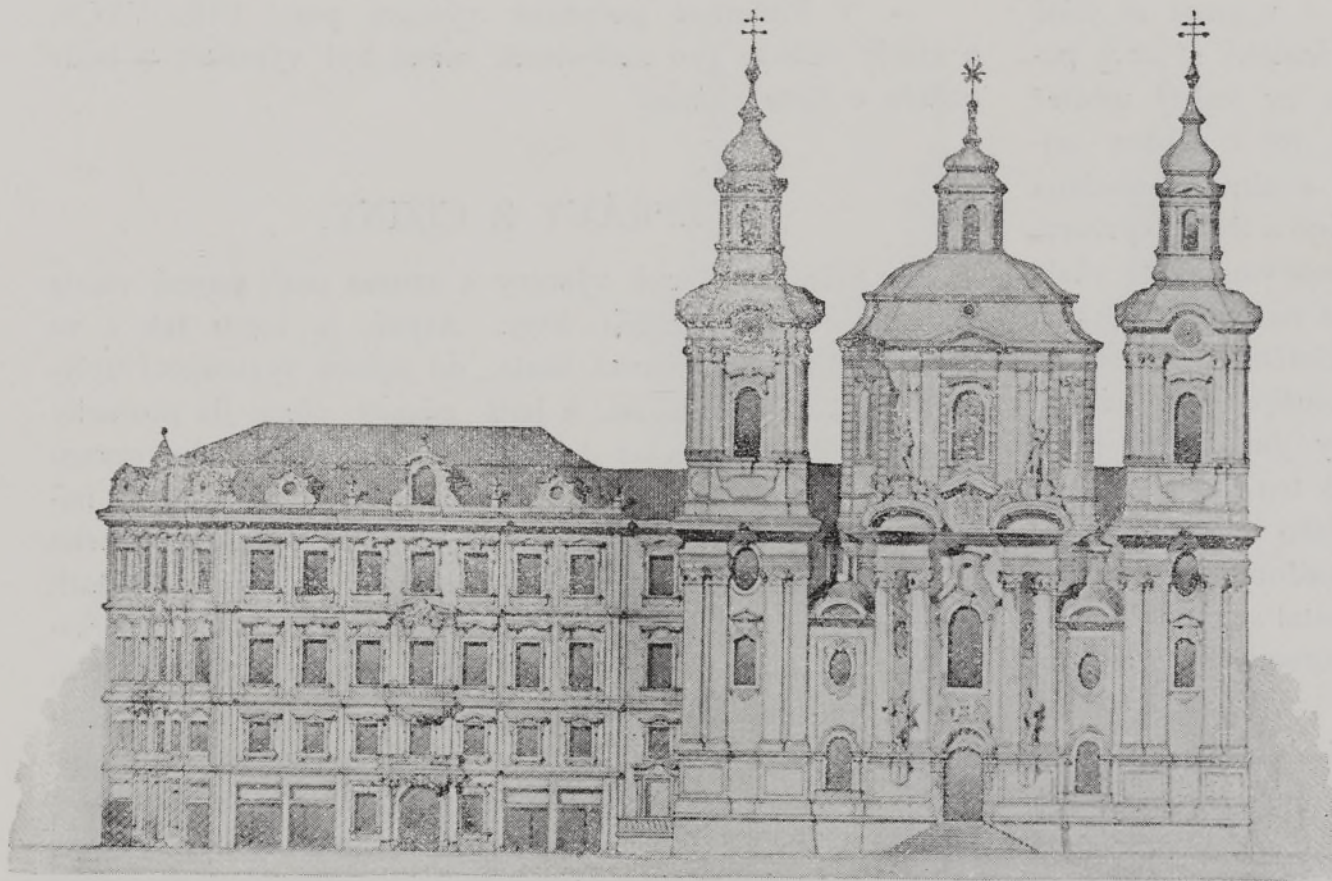
— Státní umělecké výstavy a musea patří patrně všude mezi nejkonservativnější živly. Aspoň je tomu tak i ve Francii. Impressionistická škola, od jejíhož vystoupení uplynulo už více než 20 let, a jejíž zásady přece již prorazily na celé čáře, nebyla až do letoška v Luxemburském museu řádně zastoupena; teprve před nedávnem otevřen »sál impressionistů«, jež větším dílem plní obrazy z tak zvaného odkazu Caillebottova. Historie jejich není nezajímavá. Malíř Gustav Caillebotte, jeden z nejstarších přívrženců impressionismu, chtěje překonat oficiální upjatost proti směru, kterému náležel, a vymoci impressionistům přístup do Luxemburku, odkázal Museu sbírku prací svých přátel, obsahující 66 čísel, maleb a pastelů. Závět, datovaná již z roku 1876 způsobila po smrti Caillebottova roku 1894 velkou sensaci; o záležitosti diskutováno ve všech časopisech, namnoze velmi ohnivě (anglický »The Art Journal« r. 1895 uveřejnil při té příležitosti reprodukce nejlepších čísel sbírky), mluveno i pro ti přijetí odkazu, došlo až k protestu Institutu, ano i k interpelaci v Senátu! Ale k vykonání odkazu došlo konečně přece, ovšem teprve letos, a to tím způsobem, že říditelství Musea Luxemburského vybralo si z celého obsahu 38 čísel, mezi nimi 7 pastelů Degasových, t. j. všechny, jimiž byl Degas ve sbírce zastoupen, 2 obrazy od Maneta, které prý ho ostatně nevalně reprezentují, 8 od Claude Moneta, 7 Pissara, 6 Renoira, 2 od Caillebotta samého a j. v.

— Giovanni Segantini. Jméno italského malíře, předního representanta dnešního alpského umění, které se od několika let na všech stranách ozývá. Veškeré poslední velké výstavy (Amsterdam 1883, Londýn 1888, Paříž 1889, Mnichov a letos Drážďany) vynesly mu po zlaté medaili, přední časopisy umělecké věnovaly mu články i větší studie — ze známějších uvádíme loňský »Pan«, letošní »The Studio«, »Kunst für alle« a v posledních dnech Vídeňské »Graphische Künste«, kde známý francouzský essayista William Ritter s vervou a porozuměním vykládá jeho význam a dokládá svoje výroky výtečnými reprodukcemi (což se ostatně při »Graphische Künste« rozumí samo sebou) jeho nejlepších prací. Z výborného jeho článku čerpáme také několik následujících dat o tomto u nás bohužel zcela neznámém mistru.

Segantini není posud stár; narodil se roku 1858 v Arcu. Život jeho byl dosti romantický; jako sedmiletý hoch utekl z domova a stal se pasákem; po několika letech vzbudil jeho záhy se rozvíjející talent pozornost a přivedl ho na Milánskou akademii, kde se, nemaje prostředků dosti, těžce

NOVÝ ČTYŘPATROVÝ DŮM S KOSTELEM SV. MIKULÁŠE.
DLE OBJEDNÁVKY MĚSTSKÉ RADY.

NOVÝ TŘÍPATROVÝ DŮM S KOSTELEM SV. MIKULÁŠE.
DLE NÁVRHU ARCH. R. KRÍŽENECKÉHO.

protloukal; ale již v této první periodě osvojil si ten charakteristický způsob malování, kterým jsou jeho obrazy na první pohled nápadny a nezapomenutelný. Segantini rozkládá totiž každou barvu na nekonečně malé částky, na prismatické prvky, které pak klade bez míchání čisté vedle sebe na plátno a dociluje tak nadobyčejné čistoty tónu a atmosféry. Ukončiv studia v Miláně usadil se S. o samotě v Alpách, kterým zůstal až dosud věren; měnil jen časem obydlí, usazoval se postupně v končinách stále vyšších a opuštěnějších, žil často celé měsíce ve výši až 2500 m. — V Alpách, kde je vzduch tak neobyčejně čistý a vzdušná perspektiva následkem toho zcela jiná než v rovině, našel výtečné podmínky ke studiu vzduchu a různých problémů osvětlení, pro které se jeho technika osvědčila jako stvořená. A také téměř všechna jeho hlavní díla, vyjma jediné »Ave Maria«, večer na jezeře, kouzelná báseň ticha a poesie, pocházejí z této Alpské periody. Jsou to krajiny se stafáží horalů a zvěře, klidné scény z pastýřského života, svědčící o takovém splynutí s přírodou a tak hlubokém pojmání, jaké jen u Milleta nacházíme. Jeho »Alpská pastva«, »Orání«, »O jedno více« (pastýřka pod deštníkem nesoucí v náručí novorozené jehně v nejprudším dešti), »Noc ve stáji« a j. jsou díla stejně dokonalá v pojmutí, jako mistrná v technickém provedení. Ale to vše tvoří teprve polovici jeho díla.

Giovanni Segantini jest jedním z těch vzácných umělců, kteří věčně nespokojeni považují každý úspěch za pouhou jenom etapu na další dráze. Když už dokonale ovládal všechny zjevy okolního světa, pokročil ještě dále; nejen reprodukovatí skutečnost, ideje ztělesňovatí chtěl ve svých dí-

lech. V několika velmi zajímavých člancích v Cronica d'Arte vyložil svoje názory o podstatě uměleckého díla a o cílech umění. Umění má býti dle jeho názoru fotografickým obrazem lidského citění. Umělecké dílo vznikne jen tehdy, je-li celé citěním umělce proniknuto a děkuje-li za svůj vznik duševnímu impulsu. Tyto these rozvádí velmi interessantně a dokazuje na mnohých příkladech; a sám provedl je v několika velkých synthetických dílech, vyslovujících v symbolické formě závěrečné věty jeho myšlení a citění. Jsou to díla nového idealismu, ale toho živého a zdravého, vzrostlého z dlouhého a zbožného studia přírody, díla plná krve a temperamentu, ne chladné naučené formuláře a opisy starých mistrů. Tyto obrazy, hlavně »Vražednice dětí«, »Víra útěchou v neštěstí« a »Pramen mládí« staví svého autora v řadu nejoriginalnějších moderních umělců. Millet jest jeho veliký předek v malířství života venkovského, francouzští impressionisté jeho nejbližší příbuzní v malířské technice, Böcklin a Puvis de Chavannes jeho bratři na poli duševním, ale on sám je ve všem svůj až do špičky nehtů. — Kéž těchto několik řádek, majících upozorniti naše publikum na jeden z nejzajímavějších zjevů v umění zahraničním, vzbudí pozornost také na rozhodujících místech a kéž spatříme na jaře aspoň některou z velkých prací Mistrových v sálech Rudolfských.

— ÚMRTÍ.

U svých rodičů ve Smiřicích zemřel v úterý dne 16. listopadu t. r. Frant. Kulhánek, absolvent akademie malířské a člen spolku »Mánes«. Zesnulý byl talentovaným žákem prof. Pirnera a šl. Brožíka. Přátelé provázejí předčasně odešlého druhá vřelou vzpomínkou.

ST. SUCHARDA.

VIGNETA.